

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Invitaziun

18. Radunonza dil cussegl da vischnaunca

dil trienni 2017/2020

**mesjamna, ils 11 da mars 2020 allas 20.00 uras
ella Sala Cristalla a Sedrun**

Tractandas:

1. Avertura
2. Approbaziun dils protocols
  - nr. 15 dils 13-11-2019
  - nr. 16 dils 20-11-2019
  - nr. 17 dils 25-11-2019
3. Sanaziun dalla Via dalla staziun e dalla punt Tgamaura – credit d'impegn
4. Bogn Sedrun - credits
5. Elecziun d'ina cumissiun per la revisiun dalla lescha da baghegiar
6. Orientaziuns
7. Varia

Suprastonza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 15-2017/20 dils 13 da november 2019

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 15/2017/20 dils 13 da november 2019

allas 20.00 uras entochen allas 22.40 uras ella Sala Cristalla a Sedrun

---

Presidi:	Gebharda Berther	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravuschs:	Armin Albin e Sabrina Flepp	
Presents:	10 cusseglierAs total 10 votantAs (absolut pli 6)	
Aspectaturs:	3	
Cusseglers/as:	Armin Albin, Rueras Gebharda Berther, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda Sabrina Flepp-Loretz, Sedrun	Guido Friberg, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun Stanis Monn, Camischolas Severino Solèr, Cavorgia Cyril Steiger, Zarcuns
Suprastonza:	Beat Roeschlin, president communal Renato Decurtins, genau Mario Hitz, genau	Guido Monn, genau Gian-Reto Nufer, genau
Cumissiu da gestiu:	Tumaisch Valier, Camischolas Baseli Huonder, Sedrun Primus Deragisch, Bugnei	
Perstgisas:	Arno Berther, cusseglier da vischnaunca Gelgia Deplaz, cussegliera da vischnaunca	

Tractandas

1. Avertura
2. Approbaziun dil protocol dils 25 da settember 2019
3. Cunvegna da prestaziun culla Regiun Surselva – contribuziun pil gimnasi dalla Claustra da Mustér
4. Preventiv 2020
5. Orientaziuns
6. Varia

1. Tractanda   Avertura

La presidenta dil cussegl da vischnaunca Gebharda Berther arva la 15-avla seduta dil trienni 2017-2020. Arno Berther e Gelgia Deplaz han schau perstgisar per quella seduta. Persuenter ein ils suppleants Patric Deragisch e Stanis Monn presents.

Gebharda Berther, presidenta dil cussegl da vischnaunca:

Jeu supplicheschel vus da star si per in mument da silenzi per nies preziau cusseglier Marc Piacentini che ha stuiu bandunar nus bia memia baul. El ruaussi en pasch.

Las elecziuns dils novs e vegls cusseglers sco era dallas veglias e novas cusseglieras pil cussegl dil stans e pil cussegl naziunal ein gia dapi in temps decidi. Il facit il pli marcant da quellas elecziuns ei segirafranc stau la victoria historica dils verds. Marcantamein ei era il diember dallas dunnas elegidas carschius. Bein enqualin cusseglier ha stuiu prender encunter ina terrada nunspitgada sco quella dil president dalla Partida populara dil Grischun, Heinz Brand. Quei ei ina consequenza dallas colligaziuns da gliestas che certas partidas han praticau. Malgrad quei stausch viers seniester vegn il cussegl naziunal dominaus dallas partidas burgeisas. Ils representants dil Grischun el cussegl dil stans ein vegni reelegi claramain, in mussament per lur buna lavur prestada tochen dacheu. Stefan Engler sco era Martin Schmid representan dapi igl onn 2011 il cantun Grischun el cussegl dil stans. Tier las elecziuns naziunalas ei il tema dil clima staus el center e ha dominau e mobilisau ils biars votants en favur d'in clar signal pigl avegnir. Nus essan era enteifer la regiun Surselva dumandai da porscher maun e star en per impurontas instituziuns, seigi quei sil sector dalla scolaziun, concret priu en mira la situaziun actuala dil gimnasi dalla Claustra a Mustér. Quei ei ina purschida da gronda muntada per nos giuvenils che san frequentar il gimnasi ella regiun ed ein buca sfurzai da serender anoragiu per absolver la scolaziun giavischada. Vinavon stuein nus porscher maun pil survetsch dall'ambulanza ella Sursassiala che basegna urgentamein sustegn finanziel. Quei fuss in scenari fetg graviond per nossa populaziun sco era pils hosps, sch'il post d'ambulanza a Mustér vegness serraus. Autras instituziuns socialas basegnan era nies sustegn per garantir lur avegnir a liunga vesta. Nus che vivin ella muntogna gudin bia valurs e havein divers privilegis enviers quels dalla bassa. Ei dat denton era aspects negativs sco la depopulaziun ni menaschis e surve-tschs publics che han breigia da survivor. Tut quei ha per consequenza che nus stuein sbatter instantamein per nossas valurs ed instituziuns per cheutras segirar las plazzas da lavur sco era ina andanta qualitat da viver.

Jeu supplicheschel vus da respectar il regulativ da fatschentas e supplicheschel che damondas pli cumplidas ni votums critics per mauns dil president communal vegnan sper il romontsch era formuladas cuortamein sin tudestg.

2. Tractanda   Approbaziun dil protocol nr. 14 dils 25 da settember 2019

Gerau Renato Decurtins giavischa la suandonta midada tier il protocol (*p.14 dil messadi dils 13-11-2019*).

Las suandontas construcziuns vegnan strihadas ord il text:

La suprastonza da SMT ei legitimada da decider sur da tals affars. La strategia pil turissem determinescha la suprastonza da SMT e buca las vischnauncas.

Las suandontas construcziuns vegnan amplificadas el text:

La suprastanza da SMT ei legitimada da decider en caussa tenor la cunvegna da prestaziun. Il cuntegn dalla carta da hosps vegn finanziada entras SMT e stat ella cumpetenza da SMT.

Il protocol dils 25 da settember 2019 vegn approbaus unanimamein culla midada giavischada da gerau Renato Decurtins.

3. Tractanda   Cunvegna da prestaziun culla Regiun Surselva – contribuziun pil gimnasi dalla Claustra da Mustér

Introducziun entras Beat Roeschlin, president communal:

9% dils maturants dil gimnasi dalla Clausta da Mustér derivan da Tujetsch, pia 3 entochen 4 giuvenils per classa. Sin fundament dalla buna colligiazion dil tren sco era muort la pli attractiva purschida van certs giuvenils a Cuera per absolver la scolaziun gimnasiala. Quels scolars mauncan al gimnasi dalla claustra. Plinavon ei il gimnasi cunfrontaus ils proxims onns cun fleivlas annadas. Medemamein setegn il gimnasi vid siu profil da scolaziun enstagl d'adattar tal als basegns dad oz. Quei ein tenor miu meini treis dils motivs, daco ch'il gimnasi ha da cumbatter cul diember dils scolars. 12 scolars/as da Tujetsch ab-solveschan actualme in la scolaziun gimnasiala a Mustér. La suprastanza communal vesa il susteniment sco in sustegn solidaric en favur da quels scolars.

La conferenza dils presidents dalla Surselva ha approbau la cunvegna. Era la suprastanza ei dil meini d'approbar la cunvegna (naven dils 1-1-2020 tochen 31-12-2022) e da conceder il credit corrispudent ella summa da frs. 66'842.85 (annualme in frs. 22'280.95) per mantener quella purschida pils proxims treis onns. Ei vegn plinavon fundau ina cumissiun. Quella ha da sefatschentar culla damonda: *Co eisi pusseivel da mantener ina scola claustrala respectivame in ina scola media en Surselva egl avegnir?*

Debatta d'entrada:

Ei dat negina debatta d'entrada.

Discussiun:

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Quella fatschenta mettel jeu buc en damonda. Nus stuein conceder quei credit per che quella purschida seigi garantida pils proxims onns. Plirs giuvenils, principalme in ord la regiun da Glion ed il contuorn van a Cuera per absolver la scolaziun gimnasiala. Quei denter auter pervia dil calender da vacanzas ch'il gimnasi fixescha tenor las fiastas da baselgia. Sulettame in sch'ils geniturs han ina relaziun cun la scola claustrala respectivame in han era visitau pli baul quella scola, visetan era lur affons pil pli la scola gimnasiala a Mustér. Sch'il gimnasi unificass las vacanzas sco las ulteriuras scolas e risguardass ils basegns d'oz, savess ella quintar cun dapli scolars/as. Tenor la cunvegna da prestaziun actuala vegnan ils mieds finansials impundi per recrutar novs scolars/as. Tgei ei succedi culs daners che la vischnaunca Tujetsch ha contribuì il davos onns al gimnasi e tgei effect han quels purtau?

Beat Roeschlin, president communal:

Tochen oz han las stentas da recrutar novs scolars egl exteriur purtau fetg pauc, sulettame in in giuvenil chines ha frequentau la matura el gimnasi. Biars giuvenils dalla regiun visetan scolas medias ella regiun

da Sutselva. Ell'emprema lingia stuess il gimnasi recrutar scolars ord nossa regiun. La scolaziun gimnasiala a Mustér ei ina scola da benedictins. Quei plai buc a tuts. Plinavon san ils giuvenils gnanc frequentar ina matura romontscha el gimnasi. La scola cantunala a Cuera porscha ina pli vasta purschida. Ord quels motivs sedecidan plirs scolars da serender a Cuera per absolver ina scolaziun gimnasiala. Leu san els numnadamein frequentar quella tenor lur basegns e giavischs.

Votaziuns:

- a) Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein la cunvegna da prestaziun cun la Regiun Surselva davart il sustegn finanziel al gimnasi claustral Mustér pils onns 2020 – 2022.**
- b) Il cussegl da vischnaunca conceda unanimamein persuerter il credit necessari da frs. 66'842.85, il qual vegn sbursaus en treis pagaments ulivs durant ils onns 2020 – 2022.**

4. Tractanda   Preventiv 2020

Gebharda Berther, presidenta dil cussegl da vischnaunca:

Sco nus savein leger el messadi ei la situaziun finanziala dalla vischnaunca da Tujetsch sufficienta. Quei vul dir ch'ils mieds finanziels disponibels ein restrenschi. Las investiziuns ston vegnir examinadas da rudien e nus stuein far la damonda schebein la vischnaunca damogna quei egl avegnir. Il diember dalla populaziun ei sesminuius ils davos onns considerablamein, aschia ch'igl ei da supponer che las entradas da taglias vegnan a prender giu a liunga vesta. La suprastonza quenta cun in augment d'entradas tier la cumpart dil gudogn dall'energia alpina e tier las entradas ord concessiuns. Las investiziuns cun las qualas la vischnaunca sto sefatschentar ils proxims onns ein las suandontas: sanaziun dil Bogn Sedrun, investiziuns ell'infrastructura da basa (canalisaziuns, vias communalas) sco era ell'infrastructura per in bus local en favur dalla surbaghegiada a Dieni. Era ell'infrastructura turistica ein certas investiziuns previdas sco per exempel sendas da viandar e d'ir cun velo. Ina cumpart dallas investiziuns sa la vischnaunca cuvierer ord ils agens mieds, per l'ulteriura part eisi irremissibel da prender si capital jester. Actualmein muntan ils deivets a frs. 5 milliuns. Quels s'augmentan sin frs. 9.5 milliuns entochen la fin digl onn 2020, damai che la vischnaunca sto procurar per capital jester per saver cuvierer las investiziuns calculadas.

Ei vegn detg ch'ins stoppi far il pass tenor la comba. Quella ponderaziun vala era arisguard il preventiv 2020. Ei dat investiziuns ch'ei indispensablas, autras perencunter san esser dispoteivlas. En mintga cass stuein nus schar reger in saun giudezi.

Introducziun entras Beat Roeschlin, president communal:

Uonn savein nus cumparegliar l'emprema gada il preventiv 2020 cul preventiv digl onn 2019, damai ch'ei setracta dil secund preventiv tenor il model da contabilitad HRM 2. Aschia savein nus constatar, nua ch'ei ha dau reducziuns ni augments dils cuosts. Sco empren engraziel jeu a Karin Bär, contabilista, ed a Simon Collenberg, menader center communal, che han elavurau il preventiv 2020 ed il messadi sco era a mes collegas dalla suprastonza communal per la buna lavur. Era alla cumissiun da gestiun admettel jeu in cordial engraziament per la buna collaboraziun e lur lavur ch'els prestan en favur da nossa vischnaunca.

Nus havein contonschiu respargns en pliras spartas. Tier il forestalesser seresultan pli pauc cuosts en cumparegliazion cul preventiv 2019, sulettamein tier las ovras da protecziun ei ina nova posiziun ella summa da frs. 210'000.00 cuntenida. Cheu setracta ei denton d'expensas unicas che vegnan subvenziunadas dil cantun Grischun cun ina summa da frs. 188'000.00. Il menaschi dil Bogn Sedrun havein nus integrau da niev el quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca Tujetsch. Il deficit dil Bogn Sedrun vegn cudischaus ella sparta turissem. El scalem primar dalla scola Sedrun havein nus contonschiu in respargn, quei ei stau pusseivel muort certas restructuraziuns. Persuenter ein ils cuosts el scalem superiur s'augmentai. Quei schai oravontut vid l'introducziun dil plan da scola 21 che ha per consequenza che la scola Sedrun basegna in sustegn per fatgs dall'informatica e ch'ei seresulta in augment tier las lecziuns. Niev eisi planisau da porscher structuradas dil di ella scola Sedrun. Plinavon ei la vischnaunca sfurzada da sustener il post d'ambulanza a Mustér cun ina summa da frs. 20'000.00 per saver garantir vinavon quella purschida. La posiziun manteniment sendas da viandar el quen da gudogn e sperdita cumpeglia negins projects. Tuts projects ston numnadamein vegnir indicai el quen d'investiziuns tenor il model da contabilitad HRM 2. Medemamein eisi previu da cumprar in niev vehichel pil menaschi tecnic. Tier las entradas quintein nus cun ina pli aulta cumpart dil gudogn dall'energia alpina e cun entradas supplementaras ord la concessiun dalla Viafier federala (diever dall'aua sutterrana). Quella concessiun sto aunc vegnir tractada dils gremis competents.

La situaziun finanziaria ei pil mument sufficienta. Nus stuein denton examinar mintga investiziun, damai ch'ils mieds finansials ein restrenschi. Las investiziuns previdas el quen d'investiziuns ella summa da frs. 2.5 milliuns survargan ils agens mieds da frs. 1'356'700.00 (cashflow). Las entradas da taglias van anavos sin fundament dil svilup demografic. Quella sminuaziun duei vegnir cumpensada cun entradas supplementaras dall'energia alpina sco era cullas entradas ord la concessiun per la Viafier federala. Cun quei che la vischnaunca sto procurar per capital jester per saver financiar las investiziuns, s'augmentan ils deivets a liunga vesta. Tochen la fin digl 2020 creschan quels sin frs. 9.5 milliuns. La vischnaunca sa supportar deivets ell'altezia da frs. 12 milliuns. Il grad d'atgna finanziaziun dallas investiziuns munta pigl onn vegnent a 53.96%, ei seresulta in deficit da finanziaziun ella summa da frs. 1'157'500.00. Il quen da gudogn e sperdita (preventiv 2020) siara giu cun in surpli d'entradas ella summa da frs. 1'021'480.00 (entradas: frs. 13'278'150.00 / expensas: frs. 12'256'670.00).

Guido Monn, genau:

Il genau Guido Monn presenta ils projects dil quen d'investiziuns.

Via dalla Staziun

La punt sesanfla en in fetg schliet stan. Ord quei motiv eisi necessari da sanar tala. Ina studia ha musau ch'igl ei pli prudent da sanar la punt da Tgamaura che construir ina nova. El rom da quei project eisi medemamein previu da sanar il tschancun naven dalla Via Alpsu entochen silla staziun sco era da construir in passapei. Plinavon eisi planisau da sanar la canalisaziun. La staziun duei daventar in liug da sentupada egl avegnir. Ord quei motiv eisi cunvegnent da sanar quella impurtonta via d'access. Ils cuosts totals muntan a frs. 2'276'000.00. La fatschenta vegn suttamessa al cussegl da vischnaunca ed alla radunanza communal el decuors digl'emprems quartal 2020.

Sanaziun dalla punt dil Drun

La punt dil Drun sesanfla era en in schliet stan. Il baghetg corrispunda buca pli allas normas dalla segirtad d'ozildi. Igl ei previu da sanar la platta suren, il catram dalla via ed il passapei. Ils cuosts totals mun-

tan a frs. 1.9 milliuns. La vischnaunca sto surpender ils cuosts per las lavurs vid il passapei ed il tscha-bergal. Ei setracta cheu da cuosts ella summa da frs. 105'000.00. Las lavurs vid la punt entscheivan l'auter onn suenter Pastgas.

Plazzas da rumians

El decuors digl onn 2019 ha la vischnaunca plazzau sut la casa communal en tut siat molocs per la rimnada da veider, butteglas da pet, sacs da miarda ed ulteriuras miardas. Cul credit d'impegn ella summa da frs. 185'000.00 eisi previu d'introducir quei sistem per la rimnada da miardas sigl entir intschess dalla vischnaunca Tujetsch. La suprastonza communal vegn a suttametter quella fatschenta (concept per la rimnada da miardas e credit) al cussegl da vischnaunca per tractaziun el decuors digl onn 2020.

Introducziun entras Beat Roeschlin, president communal:

Nus havein elavurau in plan da finanzas sin fundament dallas informaziuns e prognosas actualas. Quei ei in impurtont instrument da planisaziun. Il preventiv 2019 havein nus corrigiu el plan da finanzas tenor nossas informaziuns actualas. Quel muossa uss in gudogn da frs. 1'356'913'00. Las entradas ord taglias muntan uonn a frs. 5.3 milliuns. Il plan da finanzas risguarda pigl onn 2021 investiziuns ella summa da frs. 7.425 milliuns. En talas ei la sanaziun dil Bogn Sedrun cuntenida cun frs. 5 milliuns. Pils onns 2022 e 2023 ein investiziuns ella summa da frs. 2.425 milliuns planisadas. Entras la sanaziun dil Bogn Sedrun s'augmentan las amortisaziuns naven digl onn 2021. Talas muntan igl onn 2021 a frs. 617'000.00, igl onn 2022 a frs. 697'000.00 ed igl onn 2023 a frs. 777'000.00. L'auter onn ein investiziuns ella summa da frs. 2'514'200.00 previdas. Quellas investiziuns savein nus cuvierer cun agens mieds ella summa da frs. 1'356'700.00. La summa restonta sto vegnir finanziada cun capital jester. Igl onn 2021 sto la vischnaunca financiar ina summa da frs. 5'965'000.00 dallas investiziuns cun emprests. Ils deivets a liunga vesta creschan sin quella moda. Pli bia capital jester che la vischnaunca procura per tut – pli spert che la facultad netta sesbassa. Igl onn 2021 savein nus cuvierer las investiziuns sulettamein cun 19.66% ord agens mieds. Naven digl onn 2021 semida la facultad netta en in deivet net.

Nus stuein examinar da rudien mintga investiziun. La suprastonza ei era vidlunder da recaltgar mieds finansials per la sanaziun dil Bogn Sedrun nua che quei ei pusseivel. La vischnaunca da Tujetsch dispona d'ina situaziun finanziaria sufficienta. Avon porta stat il grond project per in resort da vacanzas a Dieni. Quei project vegn a ver consequenzas positivas per nossa vischnaunca. La vischnaunca ha pia ina buna situaziun da partenza, las premissas ein era bunas. Tuttina eisi impurtont d'examinar da rudien mintga investiziun.

Tumaisch Valier, president dalla cumissiun da gestiun:

Ils 21 d'october 2019 havein nus dilucidau il preventiv 2020 en concordanza culla suprastonza communal ed ils responsabels dall'administraziun communal. Sin pagina 38 dil messadi ei la survesta da finanziaziun dalla vischnaunca veseivla. Ord il quen da gudogn e sperdita seresulta in cashflow da frs. 1'356'700.00 visavi investiziuns nettas ella summa da frs. 2'514'000.00. Cun auters plaid: Ils deivets creschan puspei per frs. 1'157'000.00. Ell'introducziun menziunescha la suprastonza communal ch'ils mieds finansials disponibels ein restrenschi. Per far endamen: En quellas investiziuns ein ils cuosts per la sanaziun dil bogn cuvretg buca risguardai. Nus havein constatau ch'ei vegn per bia buca agiu dapertut

tenor las directivas e menziuns dil plaid d'introducziun. La suprastonza communal ha denter auter concediu pigl onn current entgins credits supplementars per caussas ch'eran segiramein gia tier la preparaziun dil preventiv enconuschentas. Era havein nus constatau che la suprastonza communal ha concediu credits supplementars per novs projects da sendas. La construcziun da novas sendas ei ina cumpo-nenta d'in entir project. Tenor il niev model da quen HRM 2 ston ils credits vegni concedi per igl entir project, aschia ch'ils gremis politics e la populaziun han enconuschientscha dils cuosts totals che tal caschuna. Quei duei valer per tuts affars, seigi quei per l'infrastructura turistica che cumpeggia l'infrastructura da cuorsa liunga, sendas, rutas per velos eav. Nus essan era obligai d'examinar ch'ils credits concedi el rom dil preventiv vegnien impundi mintgamai pils projects ch'ei menziunai el messadi sco per exempel pils projects indicai sillas paginas 27 entochen 29.

Nus sperein ch'ei detti el decuors da quella seduta vivas discussiuns e debattas, entgins impuls da re-ducir ils cuosts sco era ch'il cussegl da vischnaunca detti claras directivas, aschia ch'il preventiv pre-sentaus vegni tenius en. Nus savein ch'igl ei buc aschi sempel da buca risguardar tuts giavischs, damai che quels ein fetg vasts. Era vulein nus buca tralaschar d'engraziar a mintgin che s'engascha sin ina moda ni l'autra pil beinstar communal. Engraziel.

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca, engrazia a Beat Roeschlin per l'introducziun, a genau Guido Monn per la presentaziun dils projects ed a Tumaisch Valier pil plaid dalla cumissiun da gestiun.

Ei dat negina debatta d'entrada e negina discussiun.

Tractaziun dil quen da gudogn e sperdita

2130 Scola superiura

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Muort la pensiun d'in scolast eisi stau pusseivel da reorganisar ed optimar il menaschi dil scalem primar. La scola primara ei era pertuccada dil plan d'instrucziun 21 e dallas consequenzas da cuosts che sere-sultan ord l'introducziun da quel. Tuttina ein ils cuosts sereduci tier il scalem primar. Daco creschan ils cuosts allura tier il scalem superiur? Havein nus il dretg model? Ei quei model adattaus per nosa gron-dezia dil scalem superiur? Eisi pusseivel d'optimar il menaschi senza negligir la qualidad dalla scola e dall'instrucziun?

Mario Hitz, genau:

Il diember dallas lecziuns ei carschius da 90 sin 95 lecziuns pigl onn da scola 2019/2020. L'introducziun dil plan d'instrucziun 21 el scalem superiur ha per consequenza ch'ei vegn offeriu dus novs roms. Da niev ei era ina pedagoga curativa responsabla per ils scolars e las scholaras cun adattaziuns dallas fi-namiras d'emprender sil scalem superiur. Plinavon caschuna il sustegn dil team scolastic entras ina per-suna d'instrucziun tier damondas dall'informatica novs cuosts. Quei ei denton ina pli favoreivla sligiazion che da surdar l'incarica dil sustegn el rom dall'informatica ad ina interpresa externa. Quellas treis mida-das ella scola superiura procuran pigl augment dils cuosts ella summa da frs. 77'700.00 en cumpa-regliaziun cul preventiv 2019.

La cumissiun da gestiun ha incaricau la suprastanza communal da sclarir pliras damondas el connex cul menaschi dalla scola Sedrun. Quellas damondas ein semeglientas sco quellas dil cusseglier Guido Friberg. Jeu vegnel a presentar las rispostas sut la tractanda Orientaziuns.

2180 Assistenza dil di

Sabrina Flepp, cussegliera da vischnaunca:

Ord mia vesta ei quei ina buna caussa. Ein ils geniturs obligai da contribuir ina summa pils gentars?

Mario Hitz, genau:

Nus essan actualmein vid elavurar l'ordinaziun ed il regulativ per las structuradas dil di. Igl ei quintau ch'ils geniturs san far diever da quella purschida mintgamai il mardis e la gievgia. La purschida ei buca gratuita. Con che tala cuosta, savein nus aunc buca dir pil mument.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Quei ei ina buna caussa. Las localitads en casa da scola ein idealas per ina tala purschida. Jeu hai gia daditg cumbattiu per quella purschida. Jeu sun naturalmein fetg legrevels che quei survetsch vegn uss offerius. Quella purschida sto la vischnaunca tenor lescha mo porscher sche 8 affons fan part. Jeu sperel che la vischnaunca baghegia si en in εμπrem pass la purschida ed offerescha quella sur plirs onns. Nus stuein numnadamein sustener las famiglias, pertgei senza affons e quellas eisi enteifer cuort temps da stizzar las cazzolas sco nus savein far persenn en ina vischnaunca vischinonta. Jeu sperel che quella purschida vegni offerida silmeins sur in temps d'emprova da tschun onns.

Mario Hitz, genau:

Nus mein da quei anora che 2 tochen 3 affons nezegian all'entschatta quella purschida. Cul temps vengnan pli biars affons a far part allas structuradas dil di. L'intenziun ei da lantschar quella purschida en in εμπrem pass e sesviluppar vinavon tala tenor ils basegns dils affons. La casa da scola ei in ideal liug per quella purschida. Proximamein mein nus silla tscherca d'ina persuna cun ina scolaziun pedagogica che surpren la survigilanza dils affons. Jeu sun dil meini ch'ina attractiva val sco la Val Tujetsch ei sfurzada da porscher ina tala purschida.

2170 Baghetgs da scola

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sun dil meini ch'ins stuess optimar l'organisaziun dils pedels. Ei astga buc esser ch'in pedel ei responsabels mo per in singul baghetg. Ei fuss prudent da crear in team da pedels ch'ei responsabels per schubergiar tuts baghetgs sco era pil manteniment da tals. Quei fuss in gudogn per omisduas partidas. D'ina vart vegness il pensum da lavur dils pedels pli varionts ed interessants. Da l'autra vart fuss la substituziun dils pedels garantida egl avegnir. La Residenza Dulezi ei gleiti costruida alla fin. Leu vegn ei era a dar pliras lavurs da pedel. Gest en quei connex fuss ina reorganisaziun en quella sparta prudenta. Quei ei in giavisch per mauns dalla suprastanza communal.

Guido Monn, genau:

La substituziun dil pedel dalla halla plurivalenta Dulezi ha buca funcziunau dall'occurrenza Schlagerfie-ber il settember vargau, damai che domisdus pedels ein catschadurs. Nus essan ord quei motiv vid en-curir ina sligaziun per in tierz substitut tecnic che nus savein incumbensar en da quellas situaziuns. Il pedel dalla halla plurivalenta Dulezi lavura sper siu pensum principal tier il menaschi tecnic e surpren ulteriusas incaricas. Il pedel dalla scola a Sedrun gida sper sia lavur ordinaria il pedel dalla halla pluriva-lenta tier certas incumbensas. Cura che la Residenza Dulezi ei construida alla fin, vegnan ulteriusas la-vurs da pedel vitier. Nus stuein star davos quellas duas plazzas da lavur. La halla plurivalenta e la scola ston numnadamein vegnir schubergias e mantenidas. Quei dat lavur e caschuna certs cuosts. Quei che pertucca la qualitat e la stediadad dil schubergiar ein plinavon certas pretensiuns avon maun che nus stuein ademplir. Era certas lavurs da manteniment ston ils pedels liquidar, quei oravontut ella scola a Sedrun.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sun dil meini che l'organisaziun dils pedels sa aunc vegnir optimada.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Gleiti s'augmentan las lavurs da pedel, damai che la construcziun dalla Residenza Dulezi vegn termina-da questa primavera. Jeu sperel buca ch'ei vegni engaschau in tierz pedel per liquidar lavurs da pedel ella Residenza Dulezi sco era buca ch'ils cuosts en quella sparta creschien. La finamira dalla vischnaunca sto esser da saver porscher cun expensas minimalas las meglieras prestaziuns pusseivlas en quella sparta. Tenor miu meini ei in cert potenzial d'optimar l'organisaziun dils pedels avon maun.

Guido Monn, genau:

Nus stuein esser pertscharts che nus savein buca reducir nossas prestaziuns (schuber-giar/manteniment). Quei vegness buca d'engrau alla populaziun.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Pli paucs scolars/as vul dir che pli paucas stanzas da scola vegnan nezegiadas ed aschia tschuffergna-das. La halla da gimnastica vegn buca pli nezegiada savens dapi che la nova halla plurivalenta ei en funcziun. Il pensum da lavur dil pedel ha consequentamein priu giu. Cheutras duess ei esser pusseivel da reducir ils cuosts en quella sparta.

Guido Monn, genau:

Il pedel dalla scola substituescha e gida era il pedel dalla halla plurivalenta Dulezi. Cheutras s'augmenta siu pensum da lavur puspei.

Mario Hitz, genau:

Las classas drovan oz pli bia stanzas sco era ils zulers e l'aula duront lur instrucziun, quei ei sedau sin fundament dall'introducziun dil plan da scola 21. Aschia ha il pedel da scola da schubergiar dapli locali-tads. Jeu stoi far attents ch'il pedel dalla halla plurivalenta Dulezi ha liquidau biaras lavurs da mister-gners sco per exempel construui regals el rom digl endrizzament dalla halla. Il pedel dalla scola liquides-cha sper il schubergiar medemamein biaras lavurs da manteniment ella scola a Sedrun. Actualmein es-san nus vid elavurar ina sligaziun per in tierz substitut tecnic.

3413.3150.01 Manteniment mobílias, maschinas, utensils (Bogn Sedrun)

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Daco ein frs. 72'000.00 cunteni el preventiv pil manteniment, schegie ch'il Bogn Sedrun vegn gleiti sanaus? Jeu hai intervegnu el messadi che la sanaziun dil Bogn Sedrun ha pér liug igl onn 2021. Daco ei quei il cass?

Guido Monn, genau:

Nus essan vid sclarir sche la vischnaunca retscheiva susteniments finansials per la sanaziun dil Bogn Sedrun. Ord quei motiv ei il project vegnius spustaus sigl onn 2021. La summa da frs. 72'000.00 ei previda pil manteniment da pliras apparaturas. Quel eisi necessari da far per ch'il menaschi dil bogn cuvretg funcziunescha senza incaps. La stad vargada havein nus gia stuiu serrar 1-2 dis il bogn cuvretg. Ord quei motiv eisi impurtont da far las lavurs da manteniment necessarias.

6150.4240.00 Taxas da diever e survetschs

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Da tgei entradas setracta ei cheu?

Guido Monn, genau:

Ei setracta cheu d'entradas per l'utilisaziun dalla garascha sutterrana dalla Residenza Dulezi.

8400.3140.30 Manteniment loipa

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Jeu vi far attents vus sil pass da cuorsa liunga. Jeu supplicheschel vus da cumprar quei pass. Cheutras vegn quella purschida sustenida finansialmein d'in e scadin che fa diever dalla loipa. Sco jeu hai intervegnu ei quella purschida cuntenida ella carta da hosps. Con retscheiva la vischnaunca Tujetsch da Sedrun Mustér Turissem per quella purschida?

Renato Decurtins, genau:

Sedrun Mustér Turissem paga alla vischnaunca Tujetsch frs. 14'000.00 per la purschida cuorsa liunga. Quella entrada sco era las entradas ord la vendita dil pass da cuorsa liunga vegnan cudischadas ella posiziun 8400.4240.00 taxas da diever e survetschs.

8400.3990.10 Scuntrada interna turissem

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Quella posiziun cumpeglia diversas posiziuns. Tenor miu meini ei tala buca fetg transparenta pils lecturs. Savess l'administraziun communal buca subdivider quella posiziun en pliras posiziuns?

Beat Roeschlin, president communal:

L'intenziun dil model da contabilitad HRM 2 ei da resumar las posiziuns e buc d'indicar ils detagls. Quella discussiun havein nus gia menau culla cumissiun da gestiun. Nus essan cheu ligiai vid las prescripziuns ch'ei screttas avon en connex cul model da contabilitad HRM 2.

Tractaziun dil quen d'investiziuns

7301.5033.02 Plazzas da rumians communalas

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Jeu mettel en damonda quella investiziun e fetgel aschia la proposta da strihar quell'investiziun ella summa da frs. 185'000.00. Ils objects existents per la rimnada dallas miardas sesanflan buc en in schliet stan. Ina unificaziun dils objects porta tenor miu meini buc ina gronda plivaleta.

Guido Monn, genau:

En in εμπrem pass vegn la situaziun analisada ed in concept per la rimnada da miardas elavuraus. Silsüenter vegnan il concept ed il credit pil project suttamess al cussegl da vischnaunca per tractaziun. Quella ha liug l'entschatta digl onn 2020. Nus havein gia retschert differentas reclamaziuns pervia da quels objects, cunzun a Rueras ei la situaziun buca fetg cuntenteivla. Era muort dil maletg dil vitg eisi prudent d'unificar quels objects.

Beat Roeschlin, president communal:

Entras la realisaziun da quei project savein nus spargnar cuosts. La svidada dallas miardas funcziunescha tier molocs pli efficient e bienmarcau. Il genau Guido Monn metta avon il project elavurau a caschun d'ina seduta separata. Allora saveis vus tractar quella fatschenta el detagl. Il quen d'investiziuns ei in instrument da planisaziun. Ord quei motiv ei quella posiziun gia cuntenida el quen d'investiziuns. Quella investiziun sto denton aunc vegnir approvada da vus a caschun d'ina seduta separata. Il menader digl uffeci da baghegiar Dumèni Cavegn vegn en in εμπrem pass proximamein a redeger in concept per la rimnada dallas miardas. Ils molocs valan ozildi sco in usitau e secumprovau sistem per la rimnada da miardas. Entras l'introducziun da quei sistem savein nus spargnar cuosts, damai ch'igl ei pli sempel da svidar tals. Sch'il cussegl da vischnaunca vul mantener vinavon las hettas da miardas, ei quei sia decisiun.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Nus savein era spargnar ils cuosts per redeger in concept. Per mei eisi impurtont che la planisaziun caschuna buca memia aults cuosts. Con cuosta ei d'installar ils molocs sulettamein a Rueras?

Guido Monn, genau:

Nus stuein inagada schar elavurar quei concept. Per quell'elavuraziun sto Dumèni Cavegn buc impunder aschi bia temps, aschia ch'ils cuosts persüenter vegn a restar en ina mudesta rama. Sin fundament dil concept savein nus silsüenter era intervegnir ils cuosts che seresultan en mintga liug per l'installaziun dils molocs. A Rueras eisi neras uras da migliurar la situaziun.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Jeu retilel mia proposta en favur dils convischins da Rueras.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

El rom dall'elavuraziun dall'analisa e dil concept supplicheschel jeu vus d'examinar, sch'ei dess per la rimnada da cuppas e butteglas da pet era molocs adequats. La nova purschida sut Tgèsa communal e bun, denton a mi displai il maletg cun quei container da cuppas ed il sistem per la rimnada dallas butteglas da pet. Igl ei buc ina sligiazion cumpleta e schubra.

Jeu supplicheschel vus d'elavurar in concept simpel. Ils loghens da rimnada ed ils problems ein enconuschents. Las experientschas el connex culs molocs ein fatgas, aschia ch'ei drova buca grondas planisaziuns che cuostan daners.

Renato Decurtins, genau:

Jeu vi aunc declarar la posiziun 8400.3990.10 – Scuntrada interna turissem el detagl, damai ch'ei ha dau ina damonda en connex cun quella duront la tractaziun dil quen da gudogn e sperdita. Quella posiziun cumpeglia il deficit dil Bogn Sedrun ella summa da frs. 457'200.00. Sper il deficit ein ina contribuiziun per la halla plurivalenta Dulezi ella summa da frs. 36'000.00, ina summa da frs. 10'000.00 pil Lag da Claus ed ina contribuiziun ella summa da frs. 20'000.00 per la piazza da sport cuntenidas en quella posiziun.

Votaziuns:

- a) Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein il preventiv 2020 dil quen da gudogn e sperdita dalla vischnaunca da Tujetsch.**
- b) Il cussegl da vischnaunca conceda unanimamein in credit d'impegn ella summa da frs. 105'000.00 per la sanaziun dalla punt dil Drun.**
- c) Il cussegl da vischnaunca approbescha cun 9 vuschs encunter 1 vusch il quen d'investiziuns 2020 dalla vischnaunca da Tujetsch.**
- d) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da schar il pei da taglia d'entrada e da facultad per igl onn 2020 sin 95% dalla taglia sempla dil cantun.**
- e) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein da fixar il pei da taglia sin schischom per igl onn 2020 sin 1.5‰.**

Las fatschentas a), c), d) ed e) vegnan aunc suttamessas alla radunonza da vischnaunca.

5. Tractanda   Orientaziuns

Scola Sedrun

Mario Hitz, genau:

Sin incarica dalla cumissiun da gestiun havein nus sclariu certas damondas el connex culla Scola Sedrun. Beat Roeschlin, Ronny Levy, president dil cussegl da scola ed jeu havein fatg part ad ina seduta comunabla culs responsabels digl Uffeci da scola cantunal. Quels han rispundiu las suandontas damondas:

Ei il model C adattaus per ina scola dalla grondezia sco la Scola Sedrun ni dat ei megliers models?

Ei dat dus models, numnadamein il model B ed il model C. Il model B preveda ina scola reala ed ina scola secundara. Tier il model C, il qual la Scola Sedrun applichescha, san ils scolars frequentar ils roms en scola secundara ni en scola reala. Quei ei in model che risguarda pia las fleivleziyas e las fermeziyas dils scolars. Ina ulteriura opziun preveda ch'in scolast ei responsabels per l'emprema tochen la tiarza reala ed in ulteriur scolast per l'emprema tochen la tiarza secundara. La qualitat dall'instrucziun ei tier quella sligiazium denton buca garantida. Il model C ei fetg derasaus el cantun Grischn. 85% dallas scolas applicheschan quei model. Il cantun recamonda l'applicaziun dil model C. Il model C caschuna buca dapli cuosts ch'il model B.

A con muntan ils cuosts d'in scolar primar e d'in scolar secundar en media el cantun Grischn?

La media dils cuosts per in scolar ein differents sin fundament dalla scola che quel viseta. Tier ina scola da talents costa ina scolar rodund frs. 15'000.00. Tier autras scolas schaian ils cuosts tier frs. 22'000.00 per in scolar. Igl ei grev da cumparegliar quels cuosts. Ins sa mo cumparegliar ils cuosts dils scolars dallas scolas culla medema grondezia.

Co eisi pusseivel da reducir ils cuosts dalla Scola Sedrun ed el medem mument optimar il meinaschi?

Las pusseivladads da spargnar ein vegnidas nezegiadas diltuttatfatg ella Scola Sedrun. Nus havein mess ensemen las classas tier tuts roms, nua che quei ei stau pusseivel. Nus savein mo spargnar dapli, sche nus introducun il model che preveda ch'in scolast instruescha tuts scolars dalla scola reala (1-3 reala) ed in ulteriur scolast tuts scolars dalla scola secundara (1-3 secundara). La qualitat dall'instrucziun pitescha denton tier quella sligiazium.

Co vegn il pensum dil meinascola calculaus? Ei in pensum da 50% screts avon tier il meinascola?

Ei dat neginas directivas quei che pertucca il pensum da lavur dil meinascola. Il cantun Lucerna metta a disposiziun ina clav per la calculaziun dil pensum da lavur. Sche nus applichein quella clav, seresulta in pensum da lavur da 48%. Il pensum da lavur da nies meinascola schai pia en ina buna rama.

Co vegn la qualitat dall'instrucziun dil scalem primar e secundar valetada ella Scola Sedrun? Ei la qualitat garantida?

La qualitat dalla Scola Sedrun ei vegnida evaluada igl onn 2017 entras in questiunari. Ils scolaras, las persunas d'instrucziun ed igl inspectorat da scola han priu part a quell'evaluaziun. Ils resultats dall'evaluaziun schaian sur la media dil cantun Grischn.

La cumissiun da gestiun ei cuntenza cullas rispostas numnadas. Ella giavischa denton che Gian-Reto Nufer reducescha il pensum da lavur sco meinascola e surpren persunter in pli grond pensum tier l'instrucziun. Ils responsabels digl Uffeci da scola cantunal han confirmau che la strategia dalla Scola Sedrun seigi fetg buna e che tuts involvai tier l'elavuraziun da quella hagian prestau ina buna lavur. Uss eisi impurtont da perseguitar quella strategia.

Midadas da persunal

Guido Monn, genau:

Anja Caduff ha entschiet en sia piazza sco collaboratura digl uffeci da baghegiar e dall'administraziun communal (40%) miez october 2019. Ella ei mintgamai gliendisdis e mardis avonmiezdi en biro sco era il venderdis gl'entir di. Rafael Demont ha medemamein entschiet en sia piazza sco niev collaboratur dall'administraziun communal e substitut da Simon Collenberg, menader center communal, l'entschatta november.

Jeu vi prender la caschun ed engraziar a Beat Roeschlin, Simon Collenberg e Karin Bär per la buna lavur che quei bien team presta per la vischnaunca. Sche nus fagein persenn con vasts ch'il messadi ei, savein nus constatar che quei ei cumbinau cun dabia lavur.

6. Tractanda   Varia

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca

Jeu hai constatau che la remedura dalla tualetta publica (Drun) ei aunc buca fatga. Las quater plattas schaian aunc adina per tiara. Jeu supplicheschel da liquidar quell'incarica avon ch'ils hosps da vacanzas ein dentuorn.

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Il proxim cussegl da vischnaunca ha liug mesjamna, ils 20 da november 2019.

Simon Collenberg
actuar:

Gebharda Berther
presidenta:

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 16-2017/20 dils 20 da november 2019

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 16/2017/20 dils 20 da november 2019

allas 20.00 uras entochen allas 22.00 uras ella Sala Cristalla a Sedrun

---

Presidi:	Gebharda Berther	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravusch:	Sabrina Flepp	
Presents:	8 cusseglierAs (cussegl ei buca cumpetents da decider)	
Aspectaturs:	3	
Cusseglers/as:	Gebharda Berther, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda Sabrina Flepp-Loretz, Sedrun	Guido Friberg, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun Severino Solèr, Cavorgia Cyril Steiger, Zarcuns
Suprastonza:	Beat Roeschlin, president communal Renato Decurtins, genau Mario Hitz, genau	Guido Monn, genau Gian-Reto Nufer, genau
Cumissiu da gestiu:	Tumaisch Valier, Camischolas	
energia alpina	Ciril Deplazes, meinafatschenta	
Perstgisas:	Armin Albin, cusseglier da vischnaunca Arno Berther, cusseglier da vischnaunca Gelgia Deplaz, cussegliera da vischnaunca Baseli Huonder, cumissiu da gestiu Primus Deragisch, cumissiu da gestiu	

Tractandas

1. Avertura
2. Lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch (lescha energia alpina)
3. Orientaziuns
4. Varia

1. Tractanda   Avertura

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Jeu arvel la 16-avla seduta dil trienni 2017-2020. Arno Berther e Gelgia Deplaz han schau perstgisar per quella seduta. Persuenter ei il suppleant Patric Deragisch presents. Avon tschun minutas hai jeu fatg persenn ch'il cusseglier Armin Albin ha schau perstgisar per quella seduta via Facebook. Damai ch'jeu sun pauc activa sin quei canal, hai jeu pér intervegniu quei oz cuort avon la seduta al telefon cul cusseglier Armin Albin. Dalla cumissiun da gestiun han Primus Deragisch e Baseli Huonder schau perstgisar.

La finamira dalla seduta d'oz ei da reglar da niev la lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch. Tenor ils artechels 50 e 51 dalla nova lescha cantunala da vischnauncas ch'ei ida en vigur igl emprum da fenadur 2018 ei la vischnaunca da Tujetsch obligada da survegilar las interpresas externas che adempleschan incaricas per la vischnaunca. Impurtont ei da saver ch'ils responsabels dalla vischnaunca e dall'energia alpina han comunablamain elavurau ils documents necessaris, ils quals correspundan al stadi actual dallas determinaziuns cantunalas e federalas vertentas. Avon dus onns ha la Confederaziun approbau la strategia d'energia 2050 che metta novs accents ella politica d'energia. La strategia duei possibilitar da sortir pass per pass ord l'energia atomara e da baghegiar entuorn successivamein il sistem d'energia tochen igl onn 2050. Quei duei succeder senza pericilitar l'aulta segirtad da providiment e la raschuneivla furniziun d'electricidad en Svizra. L'efficienza d'energia duei s'augmentar marcantamein e la cumpart d'energias regenerablas crescher, plinavon duein las emissiuns dil CO² vegnir sbassadas. Medemamein vegn ei a dar finamiras e mesiras per la reit da providiment. Sin fundament da quellas midadas e las grondas sfidas ch'ei in seresultadas ils davos onns sil marcau dalla forza electrica en Svizra ei la vischnaunca sco proprietaria dall'energia alpina stada dil meini d'elavurar novs documents che reglan la relaziun giuridica denter la vischnaunca da Tujetsch e l'energia alpina.

Jeu supplicheschel vus da respectar il regulativ da fatschentas e giavischel che damondas pli cumplidas ni votums critics per mauns dil president communal vegnan sper il romontsch era formuladas cuortamein sin tudestg. Cunquei che mo 8 cussegliers/as ein oz presents havein nus buca la cumpetenza da prender decisiuns. Tenor artechel 36 dil regulativ da fatschentas ston 9 commembers dil cussegl da vischnaunca prender part alla seduta, aschia che nus savein oz sulettamein menar ina discussiun generala. La tractaziun e votaziun da quella fatschenta vegn a succeder proximamein a caschun d'ina seduta extraordinaria.

2. Tractanda   Lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch (lescha energia alpina)

La presidenta Gebharda Berther damonda ils cussegliers e la cussegliera sch'els van da accord che Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina, informescha sur dalla situaziun actuala dall'energia alpina. Tuts van d'accord cun quella proposta.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Jeu engraziel a vus ch'jeu astgel presentar certas informaziuns davart la situaziun dall'energia alpina. Ils davos onns ein en connex cun la liberalisaziun dalla fiera d'energia diversas leschas, ordinaziuns e regulaziuns vegnidadas relaschadas. Cheutier s'audan denter auter la strategia d'energia 2050, la nova lescha federala pil providiment d'electricidad, il document che scriva avon il brat da datas pil marcau

d'electricitad sco era schemas e regulaziuns per la calculaziun da tariffas. El rom da quellas midadas ein bia novas plazzas da lavur vegnidas creadas, numnadamein tier las interpresas ECom, Swissgrid, Pro-novo ed Ostral. La branscha ei vegnida entras quellas novas regulaziuns pli transparenta.

Igl onn 2005 ei la fuorma giuridica dall'OET vegnida adattada. En quei rom ei la fuorma da dretg vegnida midada d'ina interpresa dependenta dil dretg public en ina interpresa independenta cun la midada dil num sin energia alpina. Cheutras ei l'Ovra Electrica Tujetsch dalla vischnaunca daventada independeta sco era vegnida depolitisada. Nus havein realisau structurass professiunalas da lez temps. Sche nus analisein il cashflow che l'energia alpina ha registrau ils davos onns, savein nus far persenn che tal ei carschius naven digl onn 2005 tochen 2018 bunamein pil dubel (naven da frs. 1.2 miu. sin frs.2.4 miu.). Il diember dils collaboraturs ha era priu tier enteifer quei spazi, numnadamein naven da 15 sin 25. Enteifer quels onns ha l'energia alpina investau en tut frs. 26 milliuns, quei denter auter ellas ovras electricas (Val Strem / Val Milà). Plinavon furnescha l'energia alpina dapi entgins onns era electricitad sigl intschesch dalla vischnaunca da Medel/Lucmagn. Varga frs. 7 milliuns ha l'energia alpina condeschiu alla vischnaunca Tujetsch naven digl onn 2005, vitier vegnan frs. 4 milliuns che la vischnaunca ha retschiert ord la concessiun. La valeta nova d'ils indrezs ch'ei en possess dall'energia alpina munta actualmein a frs. 43'300'000.00. Annualmein fa l'energia alpina deducziuns ella summa da frs. 1'350'000.00. Ils indrezs ein screts giu sin ina valeta da frs. 22'350'000.00. La taxa da concessiun che l'energia alpina adossescha al consument e va silsunter dabien alla vischnaunca schai el cantun Grischun denter 0 e 2.4 raps per ura kilowat. Tier nus munta quella tariffa actualmein a 0.6 raps per ura kilowat, quei ch'ei in favoreivel prezi.

Damai che las statutas corrispundan buca allas leschas vertentas ha la suprastanza communal ensemen cun l'energia redeggiu ina lescha. Il contract da concessiun vegn silsunter elavuraus sin basa da quella lescha. Quel remplazza la curvegna da prestaziun. La suprastanza obtegn sin fundament dalla nova lescha certas novas cumpetenzas ed incumbensas. Ella ei responsabla per la survegionza dall'energia alpina, per l'approbaziun dils preventivs globals sco era per l'elecziun dil cussegl d'administraziun e dil post da revisiun. La taxa da concessiun ha il cussegl da vischnaunca d'approbar. Tenor las statutas actualas sa il cussegl d'administraziun approbar investiziuns, quei independentamein dall'altezia. Ella lescha ein las cumpetenzas finanzialas dil cussegl d'administraziun restrenschiadas. Quellas muntan per expensas unicas e buca budgetadas a totalmein frs. 500'000.00 e per expensas che serepetan onn per onn a totalmein frs. 200'000.00. Tier spartas sco per exempel las installaziuns electricas che caschunan cun dapli entradas era dapli expensas che budgetau, eisi strusch pusseivel da tener en las cumpetenzas finanzialas. Cheu drova ei regulaziuns practicablas. La condeschida dil gudogn vegn determinada el contract da concessiun. Il model per la condeschida preveda ch'ei vegn subtrahau dil cashflow las decucziuns ordinarias e las reservas legalas dall'energia alpina, la summa restonta va dabien alla vischnaunca.

L'energia alpina stat avon grondas sfidas. La midada dil clima ei ina tematica actuala. La producziun d'energia savess crescher ils meins d'unviern entras quella midada, quei ei denton mo ina supposiziun. Cunfrontaus cun quella tematica ei era il turissem. La digitalisaziun ei era gia arrivada en nosa branscha. Ils prezis d'energia ein carschi ils davos meins, uss ein tals puspei sesbassai. Ina ulteriura sfida ein las leschas. Ei dat adina dapli regulaziuns che las interpresas sin quei sector ston risguardar. La pli gronda sfida ei denton d'anflar collaboratur/as. Per che nus savein surmuntar quellas sfidas eisi impurtont ch'ei dat egl avegnir negins supplementars obstachels politics, cuortas vias da decider ed ina buna collaboraziun denter il cussegl d'administraziun e la suprastanza communal. L'energia alpina

vegn era egl avegnir a metter gronda peisa sillas prestaziuns ella branscha d'electricitad. Ella interpresa havein nus definiu in motto: Fai la caussa aschi sempel sco pusseivel, denton buca memia sempel!

Otto Curschellas, cusseglier da vischnaunca:

Jeu sun surstaus ch'igl artechel 19 (cumpetenzas finanzialas dil cussegl d'administraziun) ei buca cum-patibels ella pratica. Jeu mon da quei anora che vus haveis discussiunau davart quei artechel el rom dall'elavuraziun da quella lescha. Daco haveis vus allura buca adattau tal aschia che l'energia alpina sa agir ella pratica?

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

Egl artechel 19 eisi buca stipulau che las fatschentas en connex cullas installaziuns electricas ein exclausas dalla regulaziun (cumpetenzas finanzialas dil cussegl d'administraziun). Nus controllein buca mintga meins sche las expensas survargan la summa budgetada en quella sparta. Nus stuein esser flexibels quei che pertucca las expensas en connex cullas installaziuns electricas, schiglioc sa l'energia alpina buca agir en quella sparta. Ord quei motiv sto l'energia alpina anflar cheu ina buna pratica en col-laboraziun culla suprastanza communal.

Introducziun entras Beat Roeschlin, president communal:

La vischnaunca da Tujetsch ha surdau l'incumbensa pil provediment d'electricitad all'energia alpina, in'instituziun professiunala dil dretg public. L'entschatta fenadur 2018 ei la nova lescha da vischnauncas ida en vigur. Entras quella nova lescha ei la vischnaunca obligada da survigilar instituziuns ed organi-saziuns che liquideschan incumbensas per la vischnaunca. Plinavon ei la vischnaunca sfurzada da re-laschar ina lescha, nua che talas incumbensas vegnan regladas. Gl'onn 2008 ein las leschas pil prove-diment d'electricitad sin palancau cantunal e federal idas en vigur. Cheutras ei la fiera vegnida aviarta per consuments che basegnan sur 100'000 uras kilowat. Plinavon ein las interpresas ligiadas vid dapli regulaziuns. L'energia alpina ei ina instituziun dil dretg public ed aschia suttamessa ad ina pli stretga regulaziun en cumparegliaziun cun organisaziuns dil dretg privat. Ord quei motiv basegna la vischnaun-ca ina lescha per l'energia alpina. La strategia d'energia 2050 ch'ei cumparida, scriva avon mesiras e finamiras el sector dallas energias regenerablas. Plinavon eisi da supponer ch'il marcau da fiera vegn aviarts egl avegnir per tuts consuments. Quei ei ina sfida per tuttas interpresas en quella branscha.

Concludend savein nus far persenn che la vischnaunca Tujetsch ha stuii reglar la relaziun giuridica cull'energia alpina muort la nova lescha da vischnauncas digl onn 2018, pervia dallas novas leschas pil provediment d'electricitad e la strategia d'energia 2050 sco era a vosta dallas sfidas che sedattan egl avegnir ella branscha d'electricitad. La relaziun denter l'energia alpina e la vischnaunca vegn reglada entras in model che cumpeggia en tut treis documents. Surordinada ei la strategia dalla proprietaria, sil-suenter suondan la lescha dall'energia alpina ed il contract da concessiun. Las interpresas Flims Trin Energie AG, IBC Energie Wasser Chur ed Arosa Energie applicheschan il medem model e han fatg bu-nas experientschas cun quel. La strategia dalla proprietaria vegn relaschada dalla suprastanza commu-nala. Ella cumpeggia finamiras economicas, socialas e dil menaschi, explicaziuns concernent collabora-ziuns e regulaziuns a vosta dalla trasparenza sco era directivas davart la survigilanza e la direcziun dall'energia alpina. La lescha energia alpina remplazza las statutas dall'energia alpina dils 01-07-2017 e

la lescha davart l'indemnisaziun dalla vischnaunca Tujetsch per sias prestaziuns en connex cul provediment d'electricitad. La nova lescha vala sco basa legala pil provediment d'electricitad che la vischnaunca Tujetsch ha surdau all'energia alpina. Il contract da concessiun siara la suprastanza communal giu directamein cul cussegl d'administraziun. Quel cumpeglia denter auter las obligaziuns, las prestaziuns, l'incumbensa dall'illuminaziun, regulaziuns pertuccont la conderschida dalla cumpart dil gudogn dall'energia alpina alla vischnaunca e prescripziuns el connex cul brat d'informaziuns.

La lescha ei vegnida elavurada comunablamein denter la direcziun/suprastanza communal ed il cussegl d'administraziun/direcziun dall'energia alpina, quei cun agid dil giurist da vischnaunca. Il lectorat dalla lescha ha la Lia Rumantscha exequiu.

Jeu vegnel uss a declarar a vus mintga artechel dalla lescha.

Artechel 1

Tuttina sco artechel 1 dallas statutas.

Artechel 2

Igl intent dall'energia alpina ei descrets ella cunvegna da prestaziun ch'ei currida giu. Da niev cuntegn la lescha quei artechel. L'incumbensa publica che la vischnaunca sto ademplir el rom dall'avertura tenor la planisaziun dil territori (mira artechel 3 dalla lescha davart il provediment d'electricitad dil cantun Grischun, dr 812.100) cumpeglia la construcziun, il manteniment e la gestiun dallas reits da distribuziun electricas. Per quei eisi impurtont che quell'incumbensa vegn stipulada sper las ulteriuras en ina lescha.

Artechel 3

Ellas statutas (artechel 2) e la cunvegna da prestaziun ein las incumbensas stipuladas. Las incumbensas vegnan explicadas en quei artechel.

Artechel 4

Niev: Gl'artechel regla il possess dall'energia alpina el detagl.

Artechel 5

Niev: Igl ei stau necessari da stipular l'economisaziun da quell'energia ella lescha, tochen oz era quei reglau ella cunvegna da prestaziun.

Artechel 6

Ils principis da fatschenta vegnan menziunai. Plinavon vegn il brat d'indicaziuns explicaus en quei artechel. Quei punct era descrets negliu entochen oz. Medemamein eisi stipulau egl artechel che l'energia alpina sa colaborar cun autras firmas, acquistar interpresas ni separticipar a talas. Quei ei per part gia reglau egl artechel 2 dallas statutas, denton buca el detagl.

Artechel 7

Niev: Sin fundament da quei artechel sa l'energia alpina porscher prestaziuns en differentas spartas sco era en autras vischnauncas.

Artechel 8

Niev: La finamira dall'energia alpina ei da contonscher in gudogn da fatschenta.

Artechel 9

L'incumbensa dil provediment d'electricitad ei descretta ellas statutas sco era ella curvegna. Da niev vegn quei impurtont pensum dall'energia alpina menziunada ella lescha.

Artechel 10

Quella incumbensa ei menziunada ellas statutas sco era ella curvegna da prestaziun. Da niev vegn era quell'incumbensa stipulada ella lescha.

Artechel 11

Niev: La producziun d'energia che cumpeglia denter auter la reit d'anergia ni las ovras vegn entras quei artichel reglada ella lescha.

Artechel 12

Niev: Sin fundament da quei artichel ei l'energia alpina legitimada da porscher sper il provediment e la distribuziun d'electricitad ulteriuras prestaziuns en differentas spartas sco comunicaziun, electromobilitad, energias regenerablas eav. Era l'incumbensa dall'illuminaziun che era tochen oz reglada ella curvegna da prestaziun, ei explicada en quei artichel.

Artechel 13

Niev: Il cussegl da vischnaunca approbescha il quen annual e l'utilisaziun dil gudogn.

Artechel 14

Niev: La suprastanza communal approbescha il preventiv global ed il preventiv d'investiziuns, redegia la strategia dalla proprietaria e survegla l'energia alpina.

Artechel 15

Niev: Actualmein secumpona il cussegl d'administraziun da treis commembers. Per decisiuns valeivlas tonscha ei sche dus commembers ein presents alla seduta. Quella constellaziun sa caschunar problems. Ei sa dar situaziuns da pat. Plinavon ein decisiuns e posiziuns che tschun personas han deliberau pli diversas, ulivadas ed argumentadas e la controlla e l'indipendenza enviers la direcziun e la fatschenta crescha. Il diember da treis commembers para en quei senn buca d'esser en mintga grau ideals. Da niev duei per quei la suprastanza communal saver occupar il cussegl d'administraziun cun treis entochen tschun commembers.

Artechel 16

Niev: Cun fixar il temps d'uffeci sin in onn ei la suprastanza communal sco gremi electoral pli libra e flexibla d'occupar il cussegl d'administraziun tenor ils basegns ed interess dalla proprietaria. Aschia prevedan era biaras interpresas dil dretg privat in temps d'uffeci d'in onn sco per exempel las Penderas Andermatt-Sedrun SA. Per la fatschenta sezza ha quei fatg negins disavantatgs.

Artechel 17

Niev: Tenor las statutas ei il cussegl d'administraziun cumpetents da decider sche dus da treis commembers ein presents. La nova lescha preveda che treis commembers ston esser presents per decider, sch'il gremi consista da treis ni quater personas. Secumpona il gremi da tschun personas, ston quater commembers far part alla seduta.

Artechel 18

Niev: Quei artechel regla las cumpetenzas dil cussegl d'administraziun. Da niev ein las cumpetenzas finanzialas limitadas tier quei gremi. Quei ei oz buca il cass. Plinavon preveda la nova lescha ch'il cussegl d'administraziun sa buca approbar ils preventivs sco era buca decider sur dalla vendita da participaziuns, quei ch'el sa oz sin fundament dallas statutas existentas. Il cussegl d'administraziun dispona tenor la nova lescha da tuttas ulteriuras cumpetenzas ch'ei buca surdadas ad auters organs.

Artechel 19

Niev: Las cumpetenzas finanzialas ein restrenschidas tier il cussegl d'administraziun. El sa decider sur d'expensas unicas buca budgetadas da tochen frs. 500'000.00 e sur d'expensas che serepetan onn per onn da tochen frs. 200'000.00. Entras quella regulaziun sa il cussegl d'administraziun agir a moda sperta, per exempel el cass sch'el vul realisar in project d'energias regenerablas.

Artechel 20

Niev: Il cussegl d'administraziun ha niev da suttametter alla suprastonza communal il quen annual e la proposta per l'utilisaziun dil gudogn.

Artechel 21

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 22

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 23

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 24

Niev: La suprastonza communal ha d'eleger da niev il post da revisiun. Quel sa surprender l'incaria maximalmein siat onns, sche tals suondan in suenter l'auter.

Artechel 25

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 26

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 27

Niev: Il capital da dotaziun sto l'energia alpina impunder per ademplir sias incumbensas. Ils indrezs d'infrastructura ch'ei en possess dall'energia alpina vegnan menziunai en quei artechel.

Artechel 28

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 29

Certas adattaziuns: La vendita da participaziuns e/ni da spartas acquistadas d'autras interpresas ei da suttametter tenor igl uorden da cumpetenzas dalla constituziun communal als organs corrispundents per la predeliberaziun ed approbaziun.

Sur dil transferiment da spartas dall'energia alpina en interpresas independentas dil dretg public ni privat decida la radunonza da vischnaunca -> *tochen oz reglau negliu.*

Sur dalla vendita dall'energia alpina ni da spartas da l'interpresa decidan ils votants e las votantas all'urna -> *sco tochen da cheu*.

Artechel 30

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 31

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 32

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 33

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 34

Tuttina sco tochen da cheu, stipulau da niev ella lescha.

Artechel 35

La nova lescha remplazza la lescha davart l'indemnisaziun dalla vischnaunca Tujetsch per sias prestaziuns en connex cul provediment d'electricidad. Ella cuntegn ina rama per la taxa annuala. Il cussegl da vischnaunca fixescha la taxa eifer quella rama. Cun quella regulaziun sto buca mintgamai la lescha vegnir revidida, sche la taxa vegn adattada, quei ch'ei ina megliera sligaziun sco era in model secumprovau.

Artechel 36

La vischnaunca sco concessionaria sa pretender adattaziuns. Quella adattaziun vegn fixada tenor art. 35 entras il cussegl da vischnaunca.

Artechel 37

Tuttina sco tochen da cheu (artechel 16 dallas statutas), stipulau da niev ella lescha.

Artechel 38

Niev: disposiziun formala.

Artechel 39

Decisiva per interpretar la lescha dall'energia alpina ei la versiun romontscha.

Artechel 40

La lescha remplazza las statutas dall'energia alpina dils 01-07-2019 e la lescha davart l'indemnisaziun dalla vischnaunca Tujetsch per sias prestaziuns en connex cul provediment d'electricidad dils 16-03-2018.

Beat Roeschlin presenta la suandonta tabella:

Sco vus veseis silla tabella han la suprastonza communal ed il cussegl da vischnaunca retschert novas competenzas. Entras quei niev model ei l'energia alpina tuttina habla d'agir a moda sperta, damai ch'il cussegl d'administrasiun decida sur dalla maioritad dallas fatschentas. La suprastonza communal sa tenor basegns immediat convocar sedutas culla finamira da tractar a moda sperta affars, aschia che l'energia alpina ei habla d'agir enteifer cuort temps tier fatschentas che basegnan tenor la lescha il consentiment dall'executiva. Il cussegl da vischnaunca ei da niev cumpetents per l'approbaziun dil quen annual e l'utilisaziun dil gudogn. Quella cumpetenza haveva tochen oz la radunonza da vischnaunca dall'energia alpina.

Cumpetenzas	Cussegl d'administrasiun	Suprastonza communal	Cussegl da vischnaunca	Radunonza da vischnaunca	Urna
Cumpetenzas generalas					
Survigilanza dall'energia alpina		N			
Relaschar la strategia dalla proprietaria		N			
Approbaziun dil preventiv	V	N			
Approbaziun dil preventiv d'investiziuns	V	N			
Approbaziun dil quen e dil rapport annual			N	V	
Approbaziun dall'utilisaziun dil gudogn			N	V	
Vendita ed externalisaziun					
Vendita dall'energia alpina ni da spartas da tala					V/ N
Vendita da spartas acquistadas d'autras interpresas		N*	N*	N*	N*
Vendita da participaziuns	V	N*	N*	N*	N*
Transferiment da spartas dall'interpresa en interpresas independentas dil dretg public u privat				N	
Elecziuns					
Cussegl d'administrasiun		N		V	
Post da revisiun		N		V	
V=tochen oz (<i>tenor las statutas dils 01-07-2019</i>) N=niev naven dils 01-01-2020 / * tenor las competenzas dalla constituziun communal (<i>tenor la nova lescha</i>)					

Il cussegl da vischnaunca giavischa negina debatta d'entrada.

Discussiun:

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu engraziel a vus pil detagliau ed informativ messadi. Sco jeu hai fatg persenn, ei la lescha vegnida elavurada denter il cussegl d'administrasiun / la direcziun dall'energia alpina e la suprastonza communal. Va l'energia alpina d'accord cun quella lescha? Ha l'energia alpina sin fundament da quella lescha in spazi adequat e sufficient per agir sil marcau e sesviluppar ellas differentas spartas?

Beat Roeschlin, president communal:

Quei ei ina buna damonda. Tochen oz ha l'energia alpina saviu liquidar sias fatschentas senza la lescha. La lescha dat avon certas restricziuns. Las experientschas han denton mussau che las interpresas che applicheschan il medem model sco per exempel l'IBC Wasser Energie Chur san liquidar lur affars operativs senza problems. La lescha lubescha pia all'energia alpina d'agir ellas differentas spartas tenor lur basegns. Las cumpetenzas finanzialas ch'ei restrenscheidadas tier il cussegl d'administraziun han per consequenza ch'ils preventivs ston vegnir elavurai detagliadamein. Plinavon eisi vinavon impurtont ch'ei dat ina buna collaboraziun denter il cussegl d'administraziun e la suprastonza communal, pertgei sur d'expensas che survargan las cumpetenzas dil cussegl d'administraziun decida la suprastonza communal. Lezza ei habla da convocar enteifer cuort temps sedutas per prender talas decisziuns. Tier l'interpresa IBC Wasser Energie Chur ch'ei ina gronda interpresa, funcziunescha il menaschi era cull'applicaziun d'ina lescha. Leu decida la suprastonza dil marcau davart ils affars che survagan ina certa summa.

Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina:

L'energia alpina ha buca giavischau ch'ei vegni relaschau ina tala lescha. La vischnaunca e l'energia alpina eran all'entschatta dallas contractivas fetg ina ord l'autra quei che pertucca las cumpetenzas dils differentes organs. El rom dall'elavuraziun da quella lescha havein nus anflau la via in tier l'auter ed aschia saviu elavurar ina lescha che l'energia alpina e la vischnaunca san viver cun tut. Ord mia vesta ei ina buna applicaziun dalla lescha cunzun dependenta dallas persunas dils differentes gremis. Igl ei buca necessari d'adattar las cumpetenzas finanzialas dil cussegl d'administraziun ella lescha (artechel 19). Per la sparta installaziuns electricas stuein nus anflar ina sligiazun pragmatica per la pratica denter la vischnaunca e l'energia alpina. Il grond avantatg dalla lescha ei che tala ha per consequenza che l'energia alpina ei egl avegnir en in stretg contact culla suprastonza communal. Persuenter perdin nus il contact culla populaziun, damai che la radunonza da vischnaunca vegn buca pli menada atras.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu hai ina damonda tier igl artechel 12. Egl artechel eisi buca stipulau che l'energia alpina sto porscher ina stizun. Jeu sun pertscharts ch'igl ei oz per mintgin ina sfida da menar ina stizun, denton ha l'energia alpina intec autras premissas. Fuss ei buca impurtont da menziunar quei ella lescha, damai ch'ei setracta cheu d'ina purschida attractiva per nossa regiun?

Beat Roeschlin, president communal:

Nus havein discussiunau el rom dall'elavuraziun dalla lescha, schebein nus vulein menziunar la stizun en quei artechel. Nus havein desisitiu sin quei, damai che la stizun ei gia cuntenida ellas prestaziuns commercialas digl artechel 12 alinea 1.

La tractaziun e votaziun davart la lescha energia alpina sa buca vegnir menada atras, damai che mo 8 cussegliers/as ein presents. Ord quei motiv vegn la tractaziun e votaziun menada atras a caschun d'ina seduta separata.

3. Tractanda   Orientaziuns

Beat Roeschlin, president communal:

Damondas el connex culla tractaziun dil preventiv

A caschun dalla davosa seduta dil cussegl da vischnaunca eisi buca stau clar, schebein quei gremi sa strihar ord il quen d'investiziuns credits concedi ni credits per projects che vegnan tractai pli tard. Nus havein sclariu cugl Uffeci da vischnauncas dil cantun Grischun, schebein il cussegl da vischnaunca sa strihar credits gia concedi dalla suprastonza communal ni credits per projects che vegnan tractai a caschun d'ina seduta separata suenter la tractaziun dil preventiv. Il cussegl da vischnaunca sa strihar credits concedi sco era credits per projects che vegnan tractai pli tard. Cun strihar ord il quen d'investiziuns ils credits pils projects che vegnan tractai pli tard en ina seduta separata signalisescha il cussegl da vischnaunca ch'el giavischa buca la realisaziun da quels. Medemamein ha la radunonza vischnaunca la pusseivladad da strihar ils credits pils projects che la suprastonza communal ed il cussegl da vischnaunca han gia concediu sin fundament da lur cumpetenzas ni che vegnan tractai a caschun d'ina seduta separata suenter la tractaziun dil preventiv.

Organisaziun dallas lavurs dils pedels

Damai che l'organisaziun dallas lavurs dils pedels caschuna adina puspei damondas, discussiuns e currellas, mettel jeu cuort avon l'organisaziun sco era las differentas lavurs dils pedels, aschia che vus essas silsuenter sil current.

Dapi la stad vargada ei il team dils pedels suttamess a Simon Collenberg, menader center communal. Dapi allura ha ei dau entginas midadas enteifer quella sparta. Las substituziuns ein vegnidas regladas da niev. Plinavon han certs pedels surpriu novas incaricas. Il pedel dalla scola a Sedrun ei da niev responsabels per schubergiar las localitads ella Tgèsa s. Vigeli. Il pedel dalla halla plurivalenta ha surpriu la survigilanza dils locals da schurmetg. Actualmein essan nus vid encurir ina sligiazion per in tierz substitut tecnic per la halla plurivalenta Dulezi. Per la survigilanza dils treis collaboraturs eisi buca prudent d'engaschar in meinagrappa. Quei caschuna mo cuosts supplementars e fa buca pli efficient quella grappa da lavur. Sco ei vesa ora pil mument ha la vischnaunca da liquidar neginas lavurs da pedels ella Residenza Dulezi.

Pedel dalla scola/Tgèsa s. Vigeli (110%): Il pedel dalla scola ei responsabels per schubergiar las localitads dalla scola a Sedrun, las localitads dalla scola a Rueras e las localitads dalla Tgèsa s. Vigeli. Plinavon liquidescha el diversas lavurs da manteniment en casa da scola a Sedrun ed en Tgèsa s. Vigeli. El surpren biaras lavurs da mistergners. Cheutras sa la vischnaunca spargnar daners, damai ch'ella ei buca sfurzada da surdar quellas incumbensas ad interpresas externas. Il pedel dalla scola gida medemamein il pedel dalla halla plurivalenta Dulezi tier certas incumbensas e surpren leu era la substituziun. Plinavon substituescha el era la pedela dalla Tgèsa communal tenor basegns.

Pedel dalla halla plurivalenta Dulezi e dils plazs da sport (78%): Il pedel dalla halla plurivalenta Dulezi schubregia tuttas localitads dalla halla. Plinavon tgira el il plaz da ballapei ed ei responsabels pil plaz da glatsch. Il pensum da lavur pil schubergiar munta a 50%. Quei pensum schai en ina buna rama sch'ins cumpareglia quel cull'incarica dil pedel dil center communal a Trun (administraziun communal, biblioteca, halla), nua ch'il pensum munta a 80%. Era en cumparegliazion cul Center da sport e cultura a Mustér, nua ch'il pensum da lavur total dils pedels schai tier 210% (senza las localitads pils camps), ei

quei in bien resultat. Sper las lavurs ordinarias ei il pedel engaschaus tiel menaschi tecnic (12%). Las lavurs pil plaz da glatsch e pil plaz da ballapei muntan ad in pensum da lavur da 16%, la presenza ed igl agid tier las occurrenzas fan ora 11% dil pensum da lavur. Vitier vegnan ulteriuras incaricas (10%) ch'il pedel liquidescha sco per exempel la survegionza dils locals da schurmetg. Il pedel sa ventscher biaras lavurs da mistergners, cheutras profitescha la vischnaunca. El substituescha era la pedela dalla Tgèsa communal ed il pedel dalla scola a Sedrun tenor basegns. Proxima stad vegn el a gidar tier la schubergiada dalla Scola Sedrun.

Pedela dalla Tgèsa communal (40%): La pedela dalla Tgèsa communal schubregia tuttas localitads dalla vischnaunca sco era ils biros dall'energia alpina. Plinavon eis ella responsabla per la schubergiada dallas tualettas publicas (Drun) e da pliras localitads el baghetg dil forestalessers/stradalessers. Ella substituescha plinavon il pedel dalla scola e dalla halla plurivalenta tenor basegns quei che pertucca il schubergiar.

Las bunas habilitads da mistergner davart las qualas ils dus pedels disponan, ein in grond avantatg per nossa vischnaunca. Il team dils pedels lavura bein ensemen. Ei ha dau in problem culla substituziun tier l'occurrenza Schlagerfieber. Quei astga buca pli capitar egl avegnir. Il menader dil team ei successivamein vid migliorar l'organisaziun dallas lavurs dils pedels sco era ils process da lavur. Ils pedels ein obligai da registrar tuttas lavurs en in sistem electronic, aschia ch'il menader dil team sa exactamein tgei lavurs ch'els liquideschan di per di. La coordinaziun dallas lavurs sco era la survegionza dils pedels entras il menader dil team funcziunescha bein ed efficient. Entras sedutas regularas dil team vegn il spèrt dalla gruppa rinforzaus. Il team dils pedels lavura productiv sco era efficient. Ils collaboraturs tgiran ina buna collaboraziun in cun l'auter. Jeu engraziel a vus cun quella caschun per la buna lavur.

4. Tractanda   Varia

Sabrina Flepp, cussegliera da vischnaunca:

Jeu hai ina supplica el connex culla rumida da neiv. Eisi pusseivel da rumiar ils passapeis, quei mintgamai naven d'in passadi da pedunzs (sdremas mellnas) tochen tier l'auter passadi da pedunzs, aschia ch'ins sa traversar la via senza incaps? Quei ei oravontut impurtont a vesta dalla segirtad dils affons da scola e da tut ils pedunzs.

Guido Monn, genau:

Jeu prendel encunter quella supplica.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Jeu engraziel a vus pil bien messadi e las informaziuns pertuccont las cumpetenzas dil cussegl da vischnaunca el connex culla tractaziun dil preventiv. Quei ei bien che quellas damondas ein uss sclaridas. Plinavon engraziel jeu per las informaziuns concernent l'organisaziun dallas lavurs dils pedels. A caschun dalla davosa seduta ein quellas informaziuns buca curdadas. Jeu vi menziunar claramain ch'jeu hai a caschun dalla davosa seduta buca criticaus singulas personas, mobein l'organisaziun dils pedels sco tala. La suprastanza communal ei obligada d'informar sur da talas caussas sco quei ch'ella ha fatg oz.

Guido Friberg, cusseglier da vischnaunca:

Jeu engraziel era per las novas informaziuns. Mia critica ei buca stada adressada als pedels e lur lavur, mobein ha sulettamein pertuccau l'organisaziun dallas lavurs dils pedels. Culla informaziun d'oz ein quellas damondas denton sclaridas per gronda part.

Nus havein scaffiu ils davos onns ina buna purschida da cuorsa liunga. En connex cun quellas investi-ziuns eisi adina vegniu giavischau che quella purschida vegni era vendida. Legreivlamein ha Sedrun Mustér Turissem ussa scaffiu in product cun surnotg, scolaziun da cuorsa liunga, wellness eav. sco era informau sur da quel. Jeu sun denton staus fetg surstaus che sulettamein in menaschi da loschament fa part da quei product.

Legreivlamein ei in tschancun dalla loipa vegnius aviarts. Displascheivlamein ein ils parcadis buca stai a disposiziun tochen oz. Sche la purschida vegn aviarta, s'auda ei da metter a disposiziun el medem mu-ment ils parcadis.

La presidenta dil cussegl da vischnaunca Gebharda Berther siara la 16-avla radunonza dil cussegl da vischnaunca.

Simon Collenberg
actuar:

Gebharda Berther
presidenta:

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 17-2017/20 dils 25 da november 2019

Protocol dil cussegl da vischnaunca Tujetsch

Nr. 17/2017/20 dils 25 da november 2019

allas 20.00 uras entochen allas 21.00 uras ella Sala Cristalla a Sedrun

---

Presidi:	Gebharda Berther	
Actuar:	Simon Collenberg	
Dumbravuschs:	Armin Albin e Sabrina Flepp	
Presents:	11 cusseglierAs total 11 votantAs (absolut pli 6)	
Aspectaturs:	0	
Cusseglers/as:	Armin Albin, Rueras Gebharda Berther, Rueras Otto Curschellas, Sedrun Patric Deragisch, Gionda Sabrina Flepp-Loretz, Sedrun	Gelgia Deplaz, Rueras Guido Friberg, Sedrun Ignazi Monn, Sedrun Stanis Monn, Camischolas Severino Solèr, Cavorgia Cyril Steiger, Zarcuns
Suprastonza:	Beat Roeschlin, president communal	
Cumissiun da gestiun:	Tumaisch Valier, Camischolas	
Perstgisas:	Renato Decurtins, genau Mario Hitz, genau Guido Monn, genau Gian-Reto Nufer, genau Arno Berther, cusseglier da vischnaunca Baseli Huonder, cumissiun da gestiun Primus Deragisch, cumissiun da gestiun	

Tractandas

1. Avertura
2. Lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch (lescha energia alpina)
3. Orientaziuns
4. Varia

1. Tractanda   Avertura

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

Il cusseglier Arno Berther ha schau perstgisar per quella 17-avla seduta dil trienni 2017/2020. Ils suppleants Patric Deragisch e Stanis Monn ein persuerter presents oz.

Il motiv da quella seduta extraordinaria ei a tuts enconuschents. Cuorta informaziun: Tier la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca eran mo 8 cussegliers presents, cun quei ch'ei ha dau ina perstgisa via Facebook, la quala ch'jeu hai buca viu. Per mei ei quella moda da schar perstgisar buca acceptabla. Ei drova 9 cussegliers per ch'il cussegl da vischnaunca sa prender decisiuns definitivs. Per evitar da quella malemperneivlas situaziun egl avegnir, supplicheschel jeu Vus da schar perstgisar sulettamein per telefon ni e-mail. Jeu sun sesentida fetg mal en quella displascheivla situaziun.

2. Tractanda   Lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch (lescha energia alpina)

La presentaziun dalla tractanda ei succedida a caschun dalla seduta dils 20 da november 2019 entras Beat Roeschlin, president communal e Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'energia alpina.

Il cussegl giavischa negina debatta d'entrada

Discussiun:

Gelgia Deplaz, cussegliera da vischnaunca:

Jeu sun buca stada presenta a caschun dalla davosa seduta. Tgei novas incumbensas/cumpetenzas ha il cussegl da vischnaunca (p. 8 dil messadi) retschert?

Beat Roeschlin, president communal:

Il cussegl da vischnaunca ei da niev responsabels per l'approbaziun dil quen/rapport annual sco era per l'approbaziun dall'utilisaziun dil gudogn. La suprastanza communal redegia da niev la strategia dalla proprietaria, survigilescha l'energia alpina, approbescha il preventiv global/il preventiv d'investiziuns ed elegia il post da revisiun/il cussegl d'administraziun.

Gelgia Deplaz, cussegliera da vischnaunca:

La lescha energia alpina va en vigur l'entschatta 2020. Corripunda quella alla nova constituziun che vegn actualmein revidida? Cura vegn la nova constituziun suttamessa als gremis cumpetents per tractaziun?

Beat Roeschlin, president communal:

La lescha energia alpina corripunda alla constituziun che vegn actualmein surluvrada. La nova constituziun ei vegnida tarmessa agl Uffeci per vischnauncas dil cantun Grischun per examinaziun. Sin fundament dil feedback da quei uffeci havein nus aunc inagada surluvrau la constituziun. Proximamein vegn quella tarmessa ina secunda gada per examinaziun agl Uffeci per vischnauncas. La finamira ei da tractar la constituziun el decuors digl empren quartal 2020.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

La vischnaunca Tujetsch retscheiva dall'energia alpina ina cumpart dil gudogn. Con bia taglia stuess l'energia alpina pagar, priu il cass ch'ella conderschess negina cumpart dil gudogn alla vischnaunca?

Beat Roeschlin, president communal:

L'energia alpina stuess pagar taglia d'interpresa sco era sil capital e gudogn. Plinavon füss ella obligada da pagar ora dividendas als acziunaris. L'energia alpina stuess pia dar giu totalmein rodund 50% dil gudogn registrau en in tal cass.

Tractaziun dalla lescha:

Artechel 13:

Gelgia Deplaz, cussegliera da vischnaunca:

Nua eisi stipulau tgi che sa fixar la taxa da concessiun?

Beat Roeschlin, president communal:

Quei ei stipulau egl artichel 35 dalla lescha energia alpina. Il cussegl da vischnaunca dispona davart quella cumpetenzza.

Artechel 15:

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Eisi prudent ch'il cussegl d'administraziun consista ord treis tochen tschun persunas? Quei vul dir concret che treis persunas ston esser presentas, schiglioc sa il cussegl d'administraziun buca decider en caussa. El temps vargau ei il cussegl d'administraziun vegnius ella stretga e ha buca saviu reagir/decider, damai ch'ina persuna muncava.

Beat Roeschlin, president communal:

Treis persunas el cussegl d'administraziun ei ozildi ina pretensiun minimala che sto vegnir ademplida. Quei ei era il cass tier autras ovras electricas.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

Consequentamein ston tuts esser presents per saver prender decisiuns, sch'il cussegl d'administraziun consista da treis persunas.

Beat Roeschlin, president communal:

L'intenziun ei d'instradar in cussegl d'administraziun da quater persunas. Maximalmein duas persuns dalla suprastanza communal astgan far part a quel. Impurtont ei d'occupar quei gremi era cun persunas dil fatg che enconuschan la branscha d'electricitad, il sector dallas energias regenerablas sco era las novas tecnologias.

Severino Solèr, cusseglier da vischnaunca:

En quei cass duei il cussegl d'administraziun consista ord quater persunas.

Votaziuns

a) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein d'approbar la lescha davart l'energia alpina dalla vischnaunca Tujetsch (lescha energia alpina).

b) Il cussegl da vischnaunca decida unanimamein d'abolir las statutas dall'energia alpina digl 01-07-2017 e la lescha davart l'indemnisaziun dalla vischnaunca Tujetsch per sias prestaziuns en connex cul provediment d'electricitad diils 16-03-2018.

La fatschenta vegn aunc suttamessa alla radunonza da vischnaunca.

3. Tractanda   Orientaziuns

Gebharda Berther, cussegliera da vischnaunca:

La radunonza communal ha liug mesjamna, ils 18 da december 2019.

4. Tractanda   Varia

Negin pren il plaid sut Varia.

Simon Collenberg
actuar:

Gebharda Berther
presidenta:

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Sanaziun dalla Via dalla staziun e dalla punt Tgamaura

credit d'impegn

Messadi

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziada presidenta
Preziadas cusseglieras
Stimai cussegliers

1. Historia

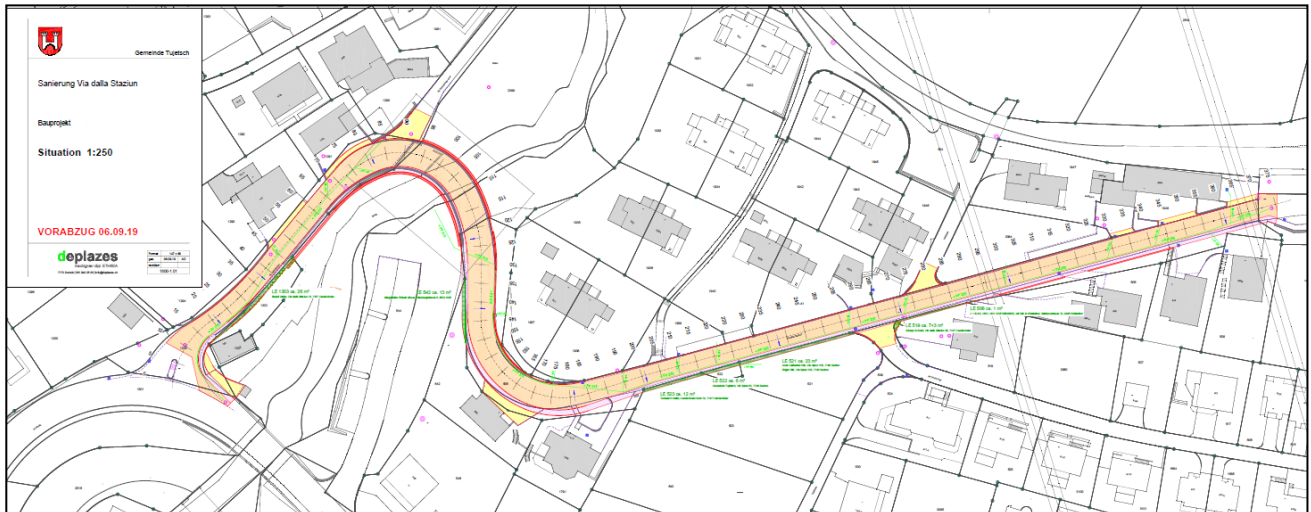
Igl onn 1956 han las Ovras electricas Rein Anteriu baghegiu la Via dalla Staziun. La via era oravontut vegnida construida per igl access naven dalla staziun da Sedrun entochen ils mirs da fermada a Nalps. El medem mument ei era la punt sur igl ual da Strem vegnida baghegiada. Denter la nova via e la lingia dalla Viafier Matterhorn Gotthard han las Ovras electricas Rein Anteriu construiu silsuenter pliras casas per lur personal. Suenter la terminaziun da tut quellas lavurs da construcziun han las Ovras electricas Rein Anteriu surdau la Via dalla Staziun alla vischnaunca Tujetsch.

2. Survesta dil project

La grafica cheusut muossa la Via dalla Staziun.

La Via dalla Staziun vegn sanada cumpleinamein. Ultra da quei vegn in passapei construius sigl entir tschancun (naven digl access sur la Via Alpsu entochen tier igl areal dalla staziun).

La canalisaziun che secatta sut la via vegn remplazzada. Era tuttas ulteriuras lingias vegnan remplazzadas ni completadas, aschilunsch che quei ei necessari. Cheutier basegna la vischnaunca denton il consentiment dils possessurs dallas lingias.

3. Via e passapei

La ladezia dalla via munta a 5 meters + il radius dallas storschas. La pendenza dalla via schai denter 3% e 9.2%.

La ladezia dil passapei munta a 1.5 meters e la pendenza schai atravers denter 3% e 4 %.

Il passapei vegn spartius dalla via cun in crap d'ur. Il crap vegn tagliaus uiersch, aschia che l'altezia denter la via ed il passapei munta a 4 cm. Cheutras corrispunda il passapei allas directivas surordinarias el connex cullas sendas per personas cun impediments. Ultra da quei eisi pli sempel pil menaschi tecnic da rumir la neiv.

4. Sanaziun dalla punt Tgamaura

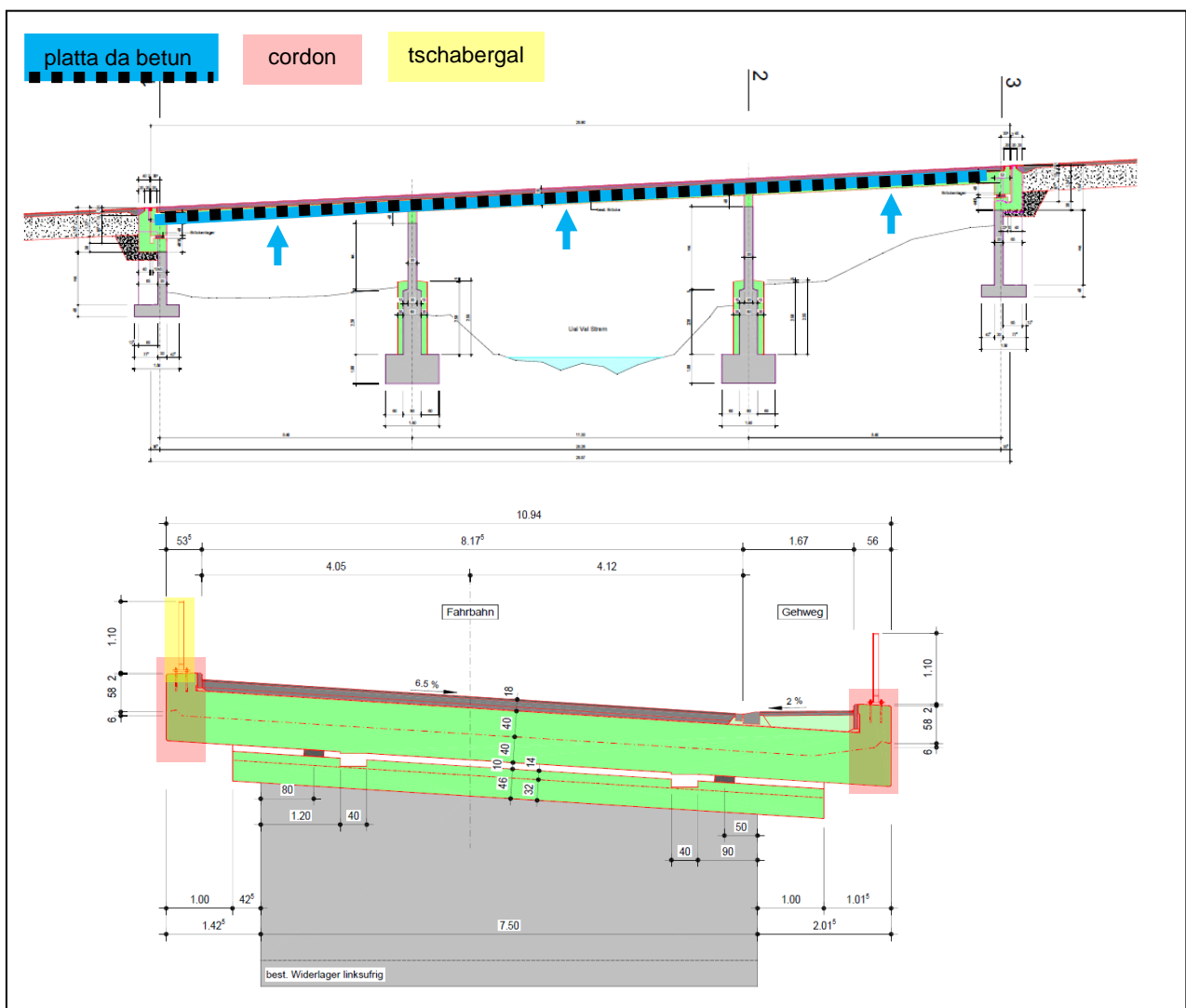
La punt exista gia dapi 63 onns ed ei construida cun betun. Per saver garantir vinavon la segirtad da traversar la punt, basegna ei ina sanaziun da rudien e probablamein era in remplazzament dalla construcziun existenta.

Las finamiras el connex culla sanaziun ein da:

- mantener las parts existentas che secattan en in bien stan, aschia ch'ellas san vegnir nezegiadas pils proxims 60 entochen 80 onns.
- ereger in niev vial cun in passapei ed in tshabergal.

4.1 Platta da betun

La nova platta vegn construida cun betun armau e ha ina grossezia da 40 cm. Il profil corrispunda allas normas digl Uffeci da construcziun bassa dil cantun Grischun. Igl ur dalla platta consista ord in cordon (urs dallas varts dalla punt) cun ina ladezia da 50 cm. Sin quel eisi previu da montar in tshabergal dad 1.10 meters altezia.

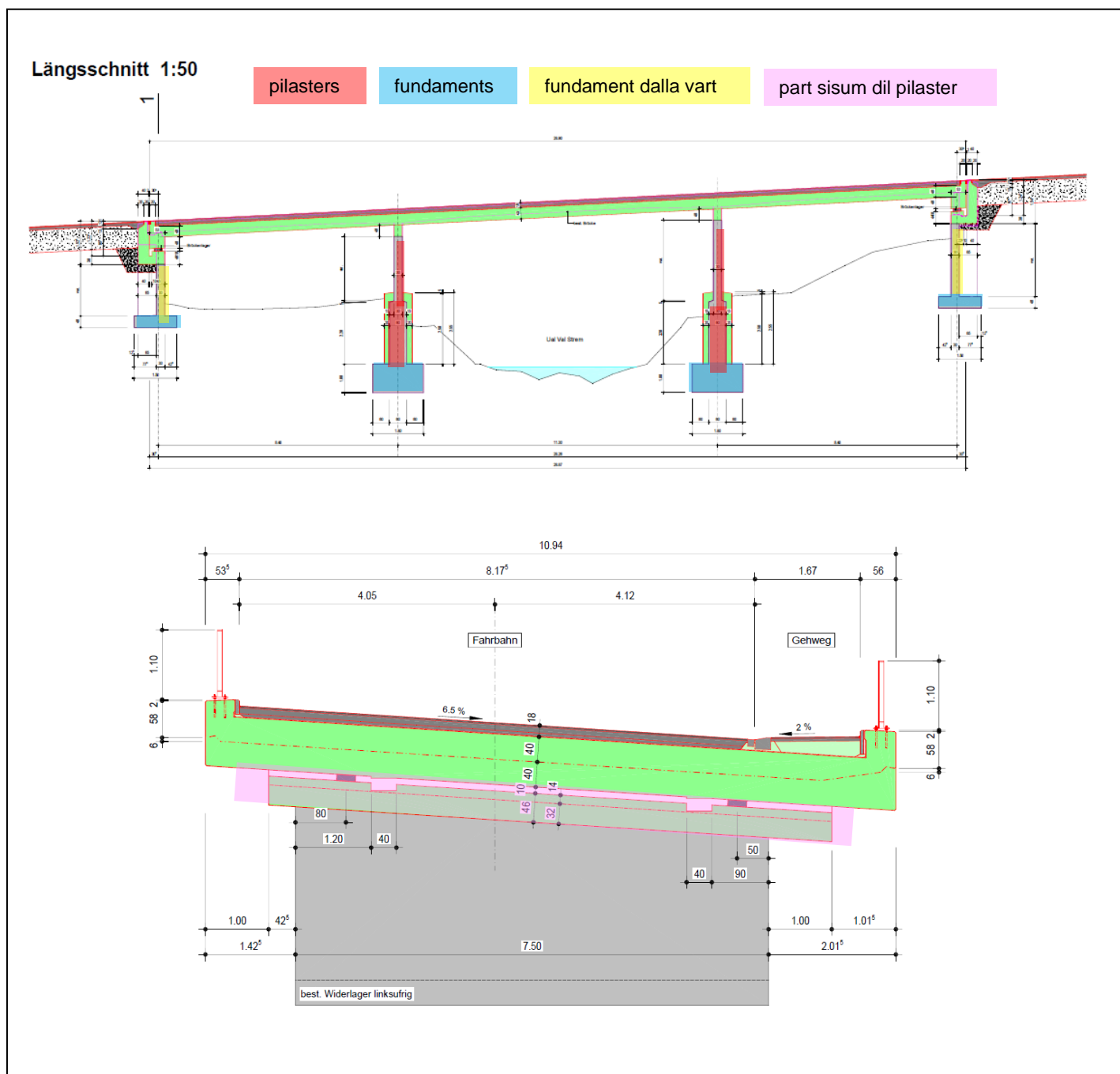
4.2 Fundaments dallas varts e pilasters

Las parts veseivlas dils pilasters sco era dils fundaments dallas varts secattan pli u meins en in bien stan. Aschia ston las parts ch'ei lev donnegiadas buca vegnir remplazzadas, leu tonschan lavurs da manteniment.

Ils fundaments dalla punt sutterrans ein buca vegni intercurri. Ei vegn denton supponiu che quels ein en in bien stan. Sch'il betun dils fundaments secatta denton en in schliet stan, vegnan ils fundaments rinforzai cun in ur da betun da 20 cm grossezia.

La parts sisum dils pilasters vegnan spazzadas e betunadas da niev, aschia ch'ei dat negins problems el connex culla construcziun dalla nova platta da betun.

Per garantir la segirtad el cass d'auas grondas ni bovas, eisi previu da tschentar da niev la crappa dallas varts dil flum a moda adequata. Plinavon vegn la sola dil dutg sbassada, aschia ch'ei resulta ina pendenza optimala (lunghezza da ca. 10 - 15 m sur e sut la punt).

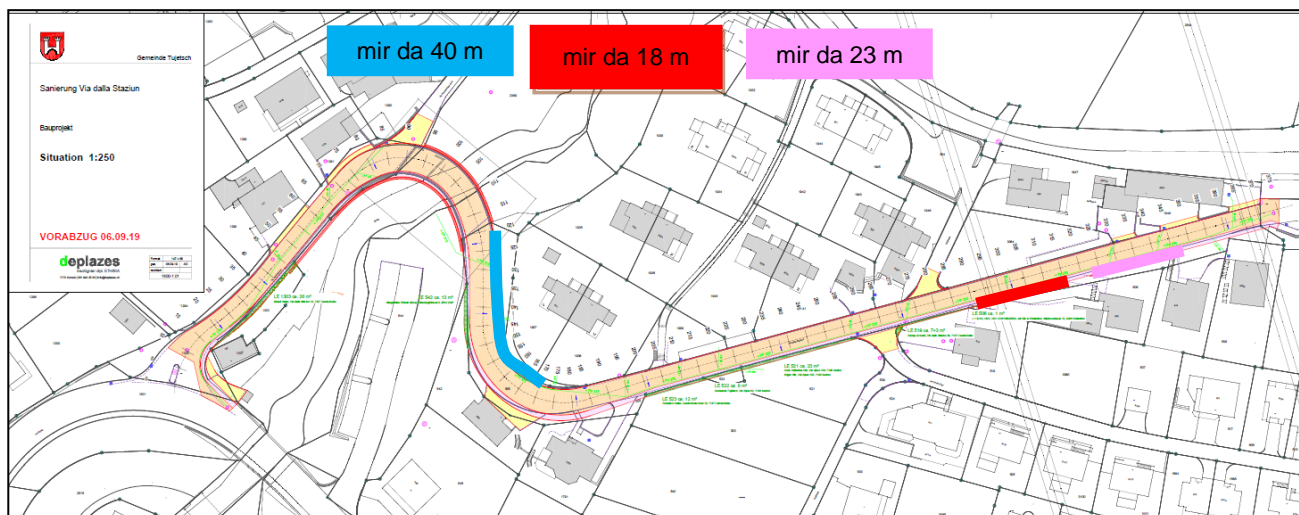

5. Sanaziun dalla via

5.1 Mirs

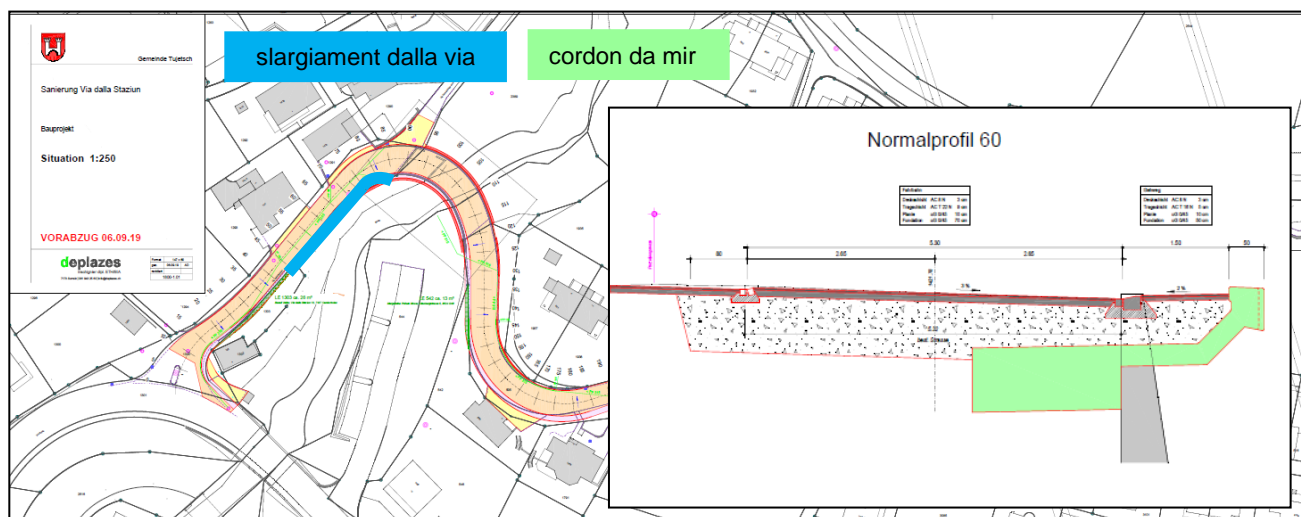
Previ ein treis novs mirs da betun cun ina lunghezia totala dad 81 meters (marcau blau, tgietschen e rosa silla skizza cheusut). L'altezia da quels mirs ei minimala, aschia ch'ei basegna leu negins tschabergals.

Vinavon vegnan las allas dils pilasters dallas varts prolungidas per rodund 10 meters cun in mir da sustegn (vart sut - viers la via principala).

5.2 Slargiamet dalla via

Per saver construir il passapei eisi necessari da slargiar la via per 1.5 meters (marcau blau silla skizza cheusut). En quei circumdari secattan oz mirs da rinforzament ord crappa. Quels vegnan adattai, aschia ch'il cordon da betun (ur dil passapei) sa vegnir tschentaus sisu. Sin quei cordon vegn il medem tschabergal montaus sco silla punt.

5.3 Ulteriuras informaziuns tier il project

La nova via ei ensemen cul niev passapei pli lada che la via existenta. Damai ch'ins sa buca far ils slargiaments enteifer la parcella dalla via, sto la vischnaunca acquistar rodund 94 m² terren. En cumparegliaziun cun oz seresulta ina leva reducziun tier la pendenza dalla via, quella munta niev denter 3% e 4%. Ord quei motiv eisi planisau da plazzar sin l'entira lunghezia dalla via tumbins (intervals da 25m

entochen 40 m). L'aua che vegn rimnada silla punt vegn menada egl ual. L'aua che vegn rimnada sut la punt, eisi previu da menar el conduct da meteo.

6. Execuziun dallas lavurs

Igl ei planisau da sanar la via dalla Staziun en duas etappas. L'emprema etappa ha liug 2020 (sanaziun dalla punt) e la secunda etappa vegn menada atras igl onn 2021 (sanaziun dalla via).

Duront l'execuziun dallas lavurs succeda igl access tier la staziun da Sedrun sur la Via Strem e la Via Gionda.

7. Cuosts – sanaziun Via dalla Staziun e punt Tgamaura

Ils cuosts per la sanaziun dalla punt Tgamaura e dalla Via Staziun ein indicai ella tabella cheusut. Per la sanaziun dalla via seresultan cuosts totals ella summa da frs. 1'093'155.00 e per la sanaziun dalla punt Tgamaura cuosts ella summa da frs. 953'145.00. Gl'entir project cun l'illuminaziun e la canalisaziun caschuna cuosts ella summa da frs. 2'305'857.00. La calculaziun dils cuosts sa svarir per 10%.

Descripziun	Sanaziun via (frs.)	Sanaziun punt (frs.)	Illuminaziun publica (frs.)	Canalisaziun da meteo (frs.)	Canalisaziun aua tschuffa (frs.)	Total cuosts (frs.)
Cuosts dil baghetg						
Lavurs d'impressari	470'000.00	660'000.00	8'000.00	120'000.00	25'000.00	1'283'000.00
Lavurs da sulada	320'000.00	25'000.00		25'000.00	6'000.00	376'000.00
Tschabergals	55'000.00	50'000.00				105'000.00
energia alpina			17'000.00			17'000.00
Cuosts nunprevi (10%)	85'000.00	75'000.00	3'000.00	16'000.00	4'000.00	183'000.00
Total cuosts dil baghetg	930'000.00	810'000.00	28'000.00	161'000.00	35'000.00	1'964'000.00
Cuosts generals						
Lubientschas, indemnisaziuns	2'000.00	2'000.00				4'000.00
Planisaziun, survigilanza, cuosts secundars	75'000.00	66'000.00	2'500.00	8'000.00	4'000.00	155'500.00
Cuosts nunprevi (10%)	8'000.00	7'000.00	500.00	1'000.00	1'000.00	17'500.00
Total cuosts generals	85'000.00	75'000.00	3'000.00	9'000.00	5'000.00	177'000.00
Total cuosts (cuosts dil baghetg + cuosts generals)	1'015'000.00	885'000.00	31'000.00	170'000.00	40'000.00	2'141'000.00
Taglia sin plivalur (7.7 %)	78'155.00	68'145.00	2'387.00	13'090.00	3'080.00	164'857.00
Total cuosts (inclus taglia)	1'093'155.00	953'145.00	33'387.00	183'090.00	43'080.00	2'305'857.00

8. Finanziaziun dil project

Per il project vegn la suprastanza communal ad instradar la procedura da perimeter. La contribuziun dil perimeter sco era la cumpart dalla vischnaunca (interest public) fixescha la suprastanza communal.

9. Facit

Per garantir als habitonts dils quartiers ella vischinonza dalla via, als hosps dallas pendicularas sco era pils hosps dil tren in bien access, eisi necessari da sanar la Via dalla Staziun e la punt Tgamaura. Ora-vontut ord vesta dil turissem ei quei access da gronda impurtonza. Numerus hosps che van cun skis sil territori da Valtgeva ni che van culla cabina sil Cuolm da Vi fan diever da quella via e parcan per part lur autos sil parcadi dalla staziun a Sedrun. Suenter la terminaziun dalla sanaziun tegn la punt per in spazi da 60 entochen 80 onns ed era la via basegna neginas remeduras grondas sur in liung spazi.

Ei setracta cheu d'infrastructura da basa che la vischnaunca Tujetsch sto per tut prezi mantener. Ord quei motiv ei ina sanaziun dalla via e dalla punt indispensabla. L'investiziun persistenta vegn dabien alla populaziun, als hosps, alla Viafier Matterhorn Gotthard sco era allas pendicularas da Mustér ed all'Andermatt Sedrun Sport SA.

La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca ed alla radunonza da vischnaunca d'approbar il credit d'impegn ella summa da frs. 2'305'857.00 per la sanaziun dalla Via Staziun e dalla punt Tgamaura e spera che quels gremis dettien il consentiment persuenter.

10. Proposta

La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca

- a) **d'approbar in credit d'impegn ella summa da frs. 2'305'857.00 per la sanaziun dalla Via dalla Staziun e dalla punt Tgamaura.**

La fatschenta sto aunc vegnida suttamessa alla radunonza communal.

Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg

Vischnaunca Tujetsch
Gemeinde Tujetsch

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Bogn Sedrun *credits*

Messadi

dalla cumissiun preparatorica al cussegl da vischnaunca

Preziada presidenta
Preziadas cusseglieras
Stimai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Per la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun ei in credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00 vegnius concedius a caschun dalla seduta dil cussegl da vischnaunca digl 1. da fevrer 2017. El credit da planisaziun ein las lavurs d'architectura, la planisaziun dallas installaziuns sanitaras e d'electricitad sco era dalla tecnica dil bogn cuntenidas. A caschun dalla medema seduta ei ina cumissiun per la planisaziun dalla sanaziun ed engrondaziun dil Bogn Sedrun vegnida elegida. Silsuenther ei la cumissiun beinspért semessa alla lavur e ha elavurau pliras variantas pil Bogn Sedrun.

A caschun dalla seduta dils 27 da mars 2019 ha la cumissiun presentau treis variantas al cussegl da vischnaunca. La varianta A preveda ina sanaziun. Ils cuosts persuenther muntan a frs. 5'850'000.00. Tier la varianta B eisi previu da sanar il bogn cuvretg, construir in bogn ordaviert ed adattar il spazi d'affons. Il scaldament ei previu tier quella opziun cun atgnas sondas geotermicas. Ils cuosts totals per quella varianta muntan a frs. 10'788'000.00. La varianta C preveda las medemas mesiras, l'energia pil scaldament vegn tier quella sligiazion retratga dall'energia alpina. Tier la varianta C seresultan cuosts totals da frs. 7'788'000.00. Ils cussegliers e las cusseglieras han discussiunau las variantas presentadas. Ina votaziun tier la tractanda ei denton buca vegnida menada atras, aschia ch'il cussegl ha buca elegiu ina varianta.

Silsuenther ei la cumissiun preparatorica puspei semessa alla lavur. Sin fundament dils scларiments e las examinaziuns ch'eiin stadas necessarias el rom dall'elavuraziun dallas differentas variantas, eisi buca stau pusseivel per la cumissiun da tener en il credit da planisaziun ella summa da frs. 370'000.00. Per cuvrier il surpli dils cuosts basegna la cumissiun in credit supplementar. Ultra da quei basegna la cumissiun in niev credit d'impegn da frs. 25'000.00 per las davosas lavurs da preparaziun.

2. Credits necessaris

La tabella cheusut muossa ils cuosts ch'eiin resultai enteifer ils davos treis onns da planisaziun. Il credit da planisaziun ei vegnius surtratgs per ina summa da frs. 23'065.76.

Onns	cuosts
2017	frs. 105'332.91
2018	frs. 268'703.05
2019	frs. 19'029.80
Total cuosts	frs. 393'065.76

La summa da frs. 23'065.76 ei seresultada ord cuosts nunprevi. Tier quels cuosts s'audan ina examinaziun da radon ed asbest el Bogn Sedrun, ina analisa dalla rentabilitad (variantas A, B e C) sco era cussegliaziuns etras ina persuna dil fatg. Per cuvrier quels cuosts basegna la cumissiun in credit supplementar.

Ultra da quei drova la cumissiun in niev credit d'impegn ella summa da frs. 25'000.00 per las davosas lavurs avon la realisaziun dil project. Ei setracta oravontut davart lavurs/sclariments el connex culla procuraziun per mieds finansials en favur dil project sco era davart lavurs finalas el rom dall'elavuraziun d'ina varianta finala.

Resumau constatein nus che la cumissiun preparatorica basegna in credit supplementar ella summa da frs. 23'065.76 per cuvrier ils cuosts nunprevi sco era in niev credit d'impegn ella summa da frs. 25'000.00 pils davos pass avon la realisaziun dil project (davosas lavurs da preparaziun). Silsuenther vegn la cumissiun preparatorica a suttametter la varianta finala al cussegl da vischnaunca ed alla radunonza communal.

3. Conclusiuns e propostas

La cumissiun preparatorica ha enteifer l'elavuraziun dallas variantas intervegniu ch'ina examinaziun detagliada e profunda caschuna dapli cuosts che previu tenor il credit da planisaziun. Il project ha grondas consequenzas finanzialas per nossa vischnaunca. Ils cuosts d'investiziun semovan denter frs. 7 milliuns e frs. 10 milliuns. Ultra da quei eisi silsunter da quintar cun cuosts da menaschi denter frs. 733'000.00 e frs. 960'000.00. A vesta da quellas consequenzas ei la cumissiun dil meini ch'igl ei prudent da sclarir tut ils fatgs a moda profunda e spera ch'il cussegl da vischnaunca concedi ils suranumnai credits.

Sebasond sin las ponderaziuns suranumnadas proponan la cumissiun preparatorica e la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca:

- a) d'approbar in credit supplementar ella summa da frs. 23'065.76 pil preproject – sanaziun ed eventuala engrondaziun dil Bogn Sedrun.
- b) d'approbar in niev credit d'impegn ella summa da frs. 25'000.00 per las davosas lavurs avon la realisaziun dil project (project – valurisaziun dil Bogn Sedrun).

Las fatschentas a) e b) sto vegnidas suttamessas tenor artechel 17 lit. d al referendum facultativ

Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg

Cussegl da vischnaunca
2017/2020

Elecziun d'ina cumissiun per la revisiun dalla lescha da baghegiar

Messadi

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziada presidenta
Preziadas cusseglieras
Stimai cussegliers

1. Situaziun da partenza

Il 20 d'avrel 2009 ha la Regenza approbau la revisiun dalla lescha da baghegiar Tujetsch. Dapi lu ein biabein 11 onns vargai. Enteifer quei temps ha ei dau entginas adattaziuns tier las leschas surordinadas. Ord quei motiv ei la suprastanza communal dil meini da reveder la lescha da baghegiar. El rom dalla revisiun eisi previu d'examinar tuts artechels dalla lescha da baghegiar e d'adattar tals, sch'els corrispundan buc allas leschas surordinadas. Actualmein sefatschenta la vischnaunca Tujetsch culla revisiun dalla planisaziun locala, nua ch'ella ei sfurzada da prender pliras parcelas ord la zona da baghegiar sco era da mobilisar ina part da quellas. Ei setracta d'ina surfatscha da rodund diesch hectaras. Las parcelas da baghegiar che vegnan mobilisadas, ston vegnir surbaghegiadas enteifer in temps definau. Quella revisiun ha per consequenza ch'ei dat adattaziuns tier la lescha da baghegiar. Sper las adattaziuns ella lescha da baghegiar sin fundament dallas leschas surordinadas e la revisiun dalla planisaziun locala eisi previu d'augmentar la cefra d'utilisaziun dils baghetgs (*surfatscha dallas alzadas partiu entras la surfatscha dalla parcella da baghegiar*). Quella adattaziun ei oravontut impurtonta e necessaria, damai che las parcelas da baghegiar vegnan pli scartas muort la revisiun dalla planisaziun locala.

Sin fundament dils surnumnai motivs eisi irremissibel da reveder la lescha da baghegiar. Ina cumissiun duei sefatschentar profundamein culla lescha da baghegiar e suttametter ina proposta (la lescha revidida) als gremis communs. Silsuenter sto la Regenza grischuna aunc approbar la revisiun.

2. Elecziun d'ina cumissiun

La suprastanza communal propona d'instradar la revisiun dalla lescha da baghegiar dils 4 da matg 2008.

Las suandontas personas ein prontas da s'engaschar ella cumissiun:

- **Dumeni Cavegn, menader uffeci da baghegiar**
- **André Maissen, architect**
- **Guido Monn, gerau**
- **Ursin Schmid, interprendider/scrinari**
- **Severino Solèr, locomotivist**

3. Proposta

La suprastanza communal propona al cussegl da vischnaunca d'eleger las surnumnadas personas ella cumissiun per la revisiun dalla lescha da baghegiar.

Suprastanza communal Tujetsch

President communal
Beat Roeschlin

Menader center communal
Simon Collenberg